

יחידת הוראה בחינוך לחשיבה

השכונה שלי

במסגרת תכנית
"אמנות יוצרת למידה"

פיתוח והנחיה:
דפנה גוטמן

מולדת,
חברה
ואזרחות
לכיתה ג'

עיריית ירושלים

משרד החינוך

אגף א' לפיתוח פדגוגי

הקרן לירושלים
THE JERUSALEM FOUNDATION
مؤسسة صندوق القدس

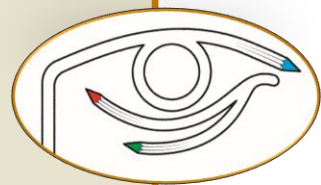
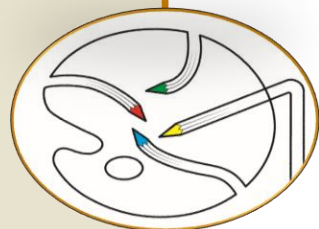
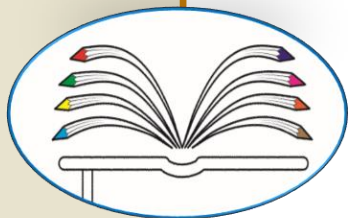
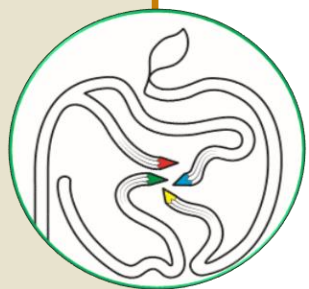
מפתוח
המרכז לפיתוח
ושילוב האמנויות בחינוך

מנח"י
המינהלה לחינוך
ירושלים

השכונה שלי

שותפים, מטרות
ומרכיבי התוכנית

השכונה שלי

התכנית פותחה והופעלה בכיתה ג'

בית הספר היסודי
"אריאל"
גילה, ירושלים

מנהלת בית הספר: טלי ברוך
מחנכת כיתה ג': סופי לייקו
מורה לאמנות: מרים ליברמן

יחידת ההוראה
פותחה ופעלה
במסגרת התוכנית
"אמנות יוצרת למידה"

תשע"ד
2013-14

פיתוח והנחיה:
דפנה גוטמן

יחידת ההוראה בחינוך לחשיבה
במולדת, חברה ואזרחות
לכיתה ג'

שותפי ומשתתפי התכנית

מערכות חינוך ושותפויות מקצועיות

- "מתווה, המרכז לפיתוח ושילוב האמנויות בחינוך"
- מנח"י, עיריית ירושלים
- הקרן לירושלים
- חינוך לחשיבה, אגף א' לפיתוח פדגוגי, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
- מחוז מנח"י, משרד החינוך

בית הספר היסודי "אריאל", גילה, ירושלים

צוות חינוכי:

- מנהלת בית הספר
- מורה למולדת
- מחנכת כיתה ג'
- מורה לאמנות
- רכזת מקצועית
- הורים מלווים

תלמידים

- כיתת לימוד רגילה
- שכבת ג'
- גיל 8-9

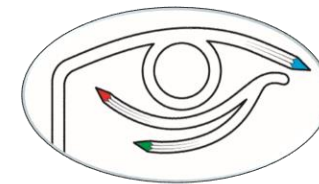

אתרים ומשתתפים עירוניים

- אתרי תרבות בנושא ירושלים
- אמנים ויוצרים מירושלים
- תכנית "פסיפס ירושלמי"

"אמנות יוצרת למידה"

מודל להוראה בין-תחומית בשילוב מיומנויות חשיבה, יצירה ואמנות

"אמנות יוצרת למידה" היא
תכנית בין-תחומית המכוונת
לטיפול היצירתי והחקר
בדרך האמנות.

התכנית משתלבת בהוראה
ובלמידה של תכני הלימוד
במגוון תחומי הדעת,
ובעיצוב סביבות הלמידה.

התכנית שמה דגש
על למידה מתוך
התבוננות, חיפוש
וגילוי, על למידה
חושית, התנסותית
ושיתופית, על יצירה,
פיתוח רעיונות
ושימוש בדמיון.

פיתוח והנחיה:
דפנה גוטמן

"אמנות יוצרת למידה"
פועלת משנת תשע"ד בבתי
ספר יסודיים בירושלים.

התוכנית פותחה ע"י
דפנה גוטמן בשיתוף עם
החינוך לחשיבה באגף א'
לפיתוח פדגוגי במזכירות
הפדגוגית, מחוז מנח"י,
משרד החינוך, מנח"י, עיריית
ירושלים והקרן לירושלים

מרכיבי יחידת ההוראה בהתאמה לתכנית "אמנות יוצרת למידה"

השכונה שלי

מולדת, חברה ואזרחות

הנושא:

תחום הדעת:

מיומנויות חשיבה:

איסוף מידע מתוך התבוננות
מיון והקבצה, השוואה
הכללה והגדרה, טיעון והמלצה
שימוש בדמיון והמצאה

רישום וציור:

אמן:

אדריכלות:

רישום מתוך התבוננות, ציור המשלב בין מציאות לדמיון
הונדרטוואסר
שכונות גילה וימין משה, ירושלים

מטרות ותכנים

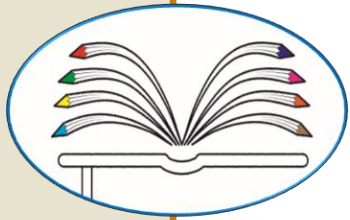
מטרת-העל: לימוד והבנת המושג "שכונה"

אמנות	חשיבה	מולדת
		
רישום בשטח: רישום בעפרון מתוך התבוננות ושימוש בעינית.	למידה בדרך החקר ולמידה מתוך ההתבוננות.	מהי שכונה? הגדרת המושג שכונה ואפיון מרכיביה.
סגנון אדריכלי: האדריכלות בשכונת גילה הנלמדת, ומקורותיה בירושלים.	איתור ואיסוף מידע על ידי: חיפוש וגילוי, יצירת הקשרים, שיתוף, שימוש במילון, תצפית וראיון.	השכונה כחלק מעיר: אבחנה בשכונה כחלק ממבנה עירוני רחב יותר.
ציור בצבע: תוך שימוש בקו מתאר ומשטחי צבע מלאים.	מיומנות המיון: הקבצה ויצירת תבחינים	שכונת המגורים: הכרות עם גילה בה שוכן בי"ה ומתגוררים מרבית הילדים.
נוף עירוני באמנות: מפגש עם יצירות אמנות מתקופות, ארצות וסגנונות שונים.	מיומנות ההשוואה וניגוד	שכונות בעיר: הכרות עם שכונה שונה בעיר, עתיקה, והבחנה בהבדל ובקשר בינה לבין השכונה המודרנית הנלמדת.
האמן הונדרטוואסר וסגנונו הציורי.	ניסוח הגדרה. ניסוח המלצה.	למידה על העיר ירושלים.
תצוגה: תצוגה מלווה למידה ותצוגה של יצירות התלמידים.	עיבוד מידע שימוש בדמיון והמצאה.	פיתוח אוצר מילים בנושא "שכונה".

מעגלי יחידת ההוראה "השכונה שלי"

השכונה שלי

חיבור

לתכניות הלימודים
לכיתה ג'
ולתחומי הדעת

➤ מולדת, חברה ואזרחות

➤ חינוך לחשיבה: למידה
בדרך החקר והיצירתיות

➤ אמנות: אמנות חזותית

➤ חינוך לשוני

➤ לימודי ירושלים

חיבור לתכנית הלימודים ולתחומי הידע

מולדת, חברה ואזרחות - לכיתה ג'

<http://edu.gov.il/special/Curriculum/Elementary-school/third-grade/homeland/Pages/Syllabus.aspx>

גן שעשועים - מקום ציבורי

נושאים מרכזיים וידע

ציר א. לחיות בסביבות משתנות - סביבות חיים שונות
לחיות יחד בישראל ג' יחידה 2: סביבה – מקום שחיים בו;
פרק 3: מקומות ציבוריים ומקומות פרטיים, עמ' 56-58
חידון בנושא מקום פרטי ומקום ציבורי - מט"ח

ציר ב. אנחנו אזרחים במדינת ישראל

- מערכות חברתיות וארגונים מוסדיים המסדירים את חיי החברה

ציר ג. משפחות ויישובים בראי תולדות ארץ ישראל: יהודיים, ערביים, דרוזיים

- סיפורי משפחות בראי הקמת המדינה
- סיפורי אתרים, מקומות, יישובים, מפעלים ואישים בדרך למדינת ישראל ובהקמתה

כללי - הכרת תופעות שונות בנוף ובחברה וההשפעות על הסביבה ועל החיים בה, הכרת סיפורי ראשונים

חיבור למסמך ההישגים המצופים ב"מולדת, חברה ואזרחות"

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/Geographya/yesodi/moledet/hesegim_yesodi.htm

נושא	תתי נושאים	מיומנויות וכישורי חשיבה	ערכים מודגשים
ציר 1 לחיות בסביבות משתנות	התבוננות במרחב הקרוב - הבית והסביבה הקרובה . הכרת השינויים המתרחשים במסגרת המשפחתית ובמרחב המגורים, וכן בדרך לבית הספר ובאזור המגורים השפעת השינויים על הסביבה ועל החברה	יפתחו כישורים של לומדים בעלי הכוונה עצמית: סקרנות, התבוננות בסביבה הקרובה מיומנות עריכת תצפית עידוד וטיפול יכולת נקודות מבט אוריינות חזותית מיון והכללה השוואה פיתוח חשיבה יצירתית	שייכות שונות פתיחות שיתופיות
ציר 2 אנחנו אזרחים במדינת ישראל	מי אנחנו? (בקבוצות ההשתייכות הקרובות) בית המגורים	התייחסות לסביבות למידה שונות כמשאב להפקת מידע – סביבות תוך בית ספריות, סביבות שמחוץ לבית הספר, בית המגורים, הנוף הפתוח, הנוף המגורים	
ציר 3 משפחות ויישובים בראי תולדות ארץ ישראל			

חיבור לתכנית הלימודים ולתחומי הידע

חינוך לחשיבה

http://edu.gov.il/mazhap/Development/education-thinking/Pages/education_thinking.aspx ➤

- הבניה של ידע על ידי חיפוש וגילוי
- למידה בשטח מתוך התבוננות
- טיפוח יצירתיות: שימוש בדמיון והמצאה
- למידה שיתופית
- למידה פעילה

➤ "חינוך לחשיבה בעידן הידע"

➤ "למידה בדרך החקר"

➤ אגף א' לפיתוח פדגוגי, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

עקרונות חינוך לחשיבה ולמידה בדרך של חקר

ללמוד ללמד לחשוב ולחקור - דרכי הוראה ולמידה תומכות חשיבה ולמידה בדרך החקר

למידה בדרך החקר - כלים להנחיה, להערכה ולהעשרה ללומדים ולמלמדים.

➤ מיומנויות החשיבה: מיון והקבצה, השוואה, מיזוג מידע

אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה

חיבור לתכנית הלימודים ולתחומי הידע

אמנויות - אמנות חזותית - לכיתה ג'

<http://edu.gov.il/special/Curriculum/Elementary-school/third-grade/visual-art/Pages/Skills.aspx>

ערכים

- אהבת הדעת, שאיפה למצוינות:
עידוד עניין וסקרנות בנושאים העולים בשיעור האומנות
ובהקשרם לחיי הלומד. שאיפה למצוינות בביצוע האומנותי.
- כבוד:
התייחסות מכבדת ליצירות אומנות וליוצרים (יצירות מופת
ויצירות תלמידים)
- מימוש עצמי:
הבעה עצמית מקורית
- ערכי מורשת ותרבות יהודיים-ציוניים

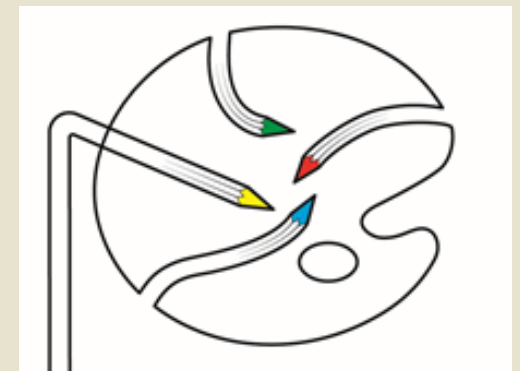
נושאים מרכזיים וידע

- א. מושגי יסוד בשפת האומנות:
 - ציור - צבע, רישום, קו, כתם
 - צילום
- ב. תכנים רעיוניים:
 - תלמידים וחוויותיהם
 - השכונה והעיר שלי

מיומנויות קוגניטיביות

- הערכה
- השוואה
- יישום
- תכנון

חיבור לתכנית הלימודים ולתחומי הידע חינוך לשוני

חיבור להישגים הנדרשים בחינוך הלשוני (ע"פ יעדי משרד החינוך):

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Chinuch_Leshoni/TochnitLimudim/hesegim/hatzagat.htm

- האזנה ודיבור למטרות שונות.
- כתיבת טקסטים למטרות שונות ולנמענים שונים.
- הפקת טקסטים כתובים, תקינים מבחינה לשונית והולמים מבחינה תקשורתית.
- הפקת מידע ולמידה מטקסטים כתובים מסוגים שונים בתחומי דעת שונים.

חיבור לתכנית הלימודים ולתחומי הידע לימודי ירושלים

- השתלבות בתוכנית הייחודיות הבית ספרית בנושא "ירושלים" של בית-ספר "אריאל המשלב", ירושלים : פיתוח תכנית 6 שנתית ללימודי ירושלים במסגרת תכנית "אמנות יוצרת למידה" ותכנית "יד בן צבי".

תאור התכנית באגף א' לחינוך יסודי:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/alon_haagaf/alon5/ariel

ובבטאון "באופן יסודי", ניסן תשע"ו, מאי 2016 גיליון 5, אגף א' לחינוך יסודי, המינהל הפדגוגי

http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/beofen_yesodi/alon5.pdf

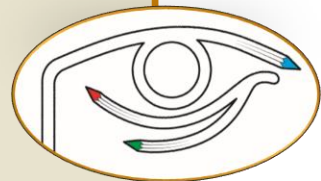
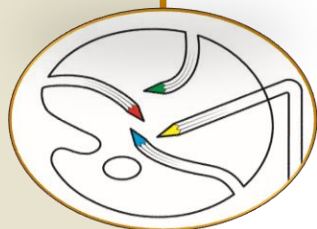
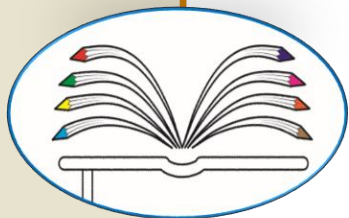
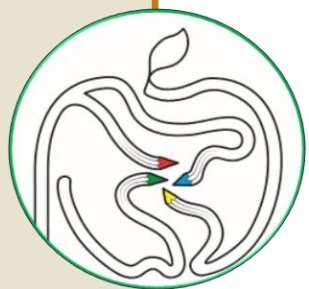
- השתלבות בתוכנית הסיורים "פסיפס ירושלמי", של יד בן צבי ומנהלת החינוך בעיריית ירושלים

<https://www.ybz.org.il/?CategoryID=1277>

השכונה שלי

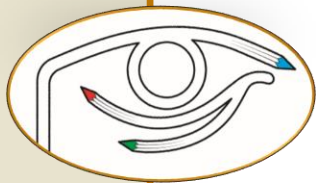
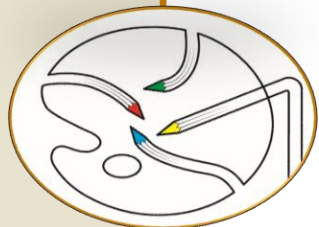
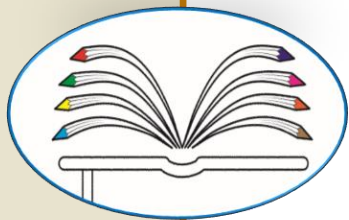
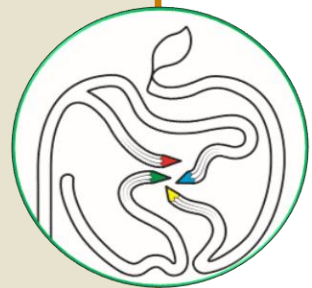

יחידת ההוראה
בפועל

מבנה יחידת ההוראה "השכונה שלי"

חלק א':

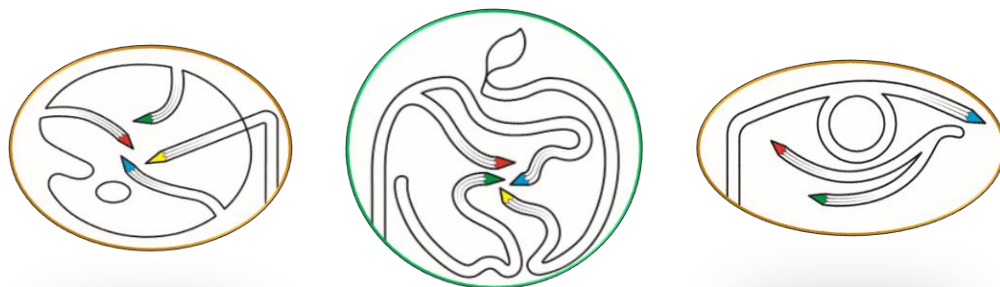
מהי שכונה?
אפיון תכונות של שכונה

איסוף מידע חזותי
מיון, והקבצה

שלב 1

איסוף מידע מתוך התבוננות

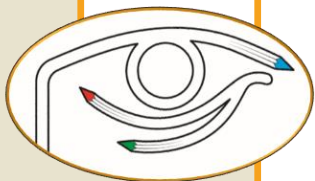

מפעילות ביחיד או בזוגות לפעילות כיתתית:
איסוף מידע חזותי מהסביבה ברישום
על מרכיבי השכונה

איסוף מידע חזותי מהסביבה

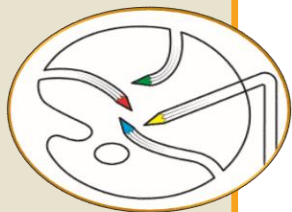
יציאה לשכונה

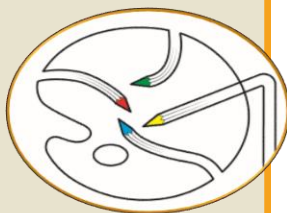
למידה מהתבוננות
ומציור בשכונה,
בסביבת בית הספר

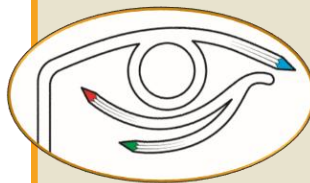
רישום בעפרון

כאמצעי לחיפוש,
לגילוי, לאיתור, לזיהוי
ולאיסוף מידע

רישום בעפרון: פעילות מס 1

מטרות

- הילדים מתחילים ללמוד מהי שכונה בדרך פעילה, באמצעות התבוננות ורישום
- התלמידים אוספים מידע ראשוני על מרכיבי השכונה מהשטח, מהסביבה

מקום

- הכיתה יוצאת לרשום בסביבת בית הספר.
- בוחרים מקום שמכיל כמה שיותר פריטים המאפיינים חיי שכונה, כגון בתי דירות עם כניסות, חלונות ומרפסות, חצר, גן שעשועים לילדים, שבילי אופניים והליכה, מגרש חניה, צמחיה, פינות ישיבה וספסלים, חנויות קטנות, וכד'

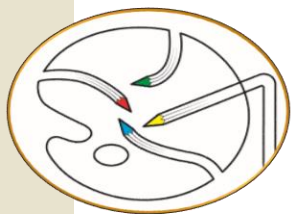
מהלך הפעילות

- מחפשים, מתבוננים ומגלים את מרכיבי השכונה סביבם, ומציירים אותם.
- כל תלמיד מצייר על דף משלו. אפשרות לעבודה בזוגות.
- בסיום כל פעילות עבודת התלמידים נאספות, להמשך העבודה איתן בכיתה.

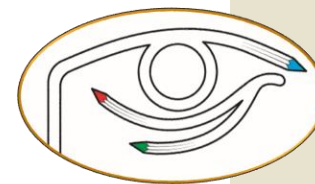
ציוד לתלמיד (לכל רישום)

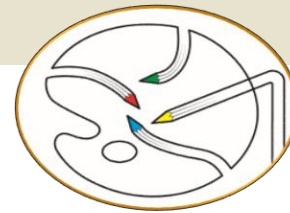
- בריסטול לבן בגודל $\frac{1}{2}$ גליון מקופל לשניים
- מצע קשיח לרישום ועפרון רישום 4B.

הכיתה יוצאת לרשום בסביבת בית הספר.
בוחרים מקום המכיל כמה שיותר פריטים
המאפיינים חיי שכונה.

מטרת הפעילות:

איסוף מידע על הסביבה באמצעות גילוי מגוון רחב של פריטים בה רישום מהיר ומרובה בפריטים

- **המטרה:**

יצירת מגוון רחב של פריטים ברישום: מילוי של הדף בכמה שיותר פריטים שונים בהם מבחינים בסביבה הקרובה והרחוקה.

- **מקום:**

בוחרים מקום שמכיל כמה שיותר פריטים המאפיינים חיי שכונה, כגון בתי דירות עם כניסות, חלונות ומרפסות, חצר, גן שעשועים לילדים, שבילי אופניים והליכה, מגרש חניה, צמחיה, פינות ישיבה וספסלים, חנויות קטנות, וכד'

רישום מהיר ומרובה בפריטים

מבנה הפעילות:

1. **הכרות עם הסביבה:** יוצרים הכרות עם הסביבה. מסתובבים ומתבוננים לכל הצדדים, מקרוב ומרחוק, למעלה ולמטה.
2. **רישום:** בוחרים אזור נוח לישיבה, להתבוננות ולרישום. מחלקים ציוד. על בריסטול לבן התלמידים מציירים בעפרון כמה שיותר פריטים שונים במהירות, ללא סדר מסוים. כשהדף מלא ניתן להוסיף פריטים בכל חלקי הדף המקופל, מלפנים ומאחור.
3. **התכנסות:** בסוף הפעילות מתכנסים במקום נוח. יוצרים "תערוכה בשטח" של הרישומים. התלמידים מספרים מה ציירו, אילו דברים מעניינים גילו בשכונה, ומראים בשטח את הפריטים שגילו.
4. **איסוף עבודות**

3

2

1

רישום בעפרון: פעילות מס' 2

מהמכלול אל הפרט רישום "ארוך", מפורט וממוקד

- מטרות

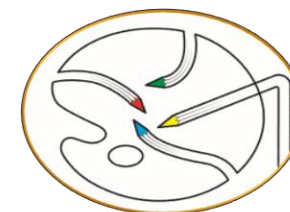
לבודד ממכלול מרכיבי השכונה מרכיב אחד אופייני, להתבונן בו וללמוד את פרטיו.

למשל: כניסה לבניין.

לצייר אותו, את פרטיו ואת הסביבה בה הוא נמצא.

- מקום

בוחרים מקום מעניין ונוח בפינת רחוב.

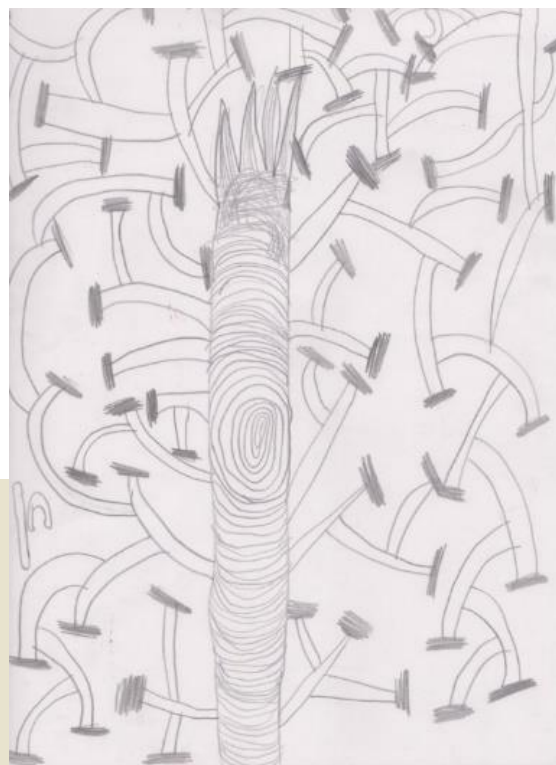
שיעור הכנה ברישום בכיתה - אמנות

1 תכונות עפרון הרישום

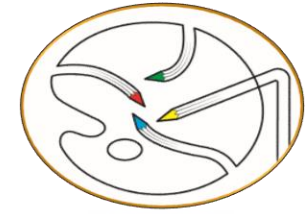
• והשוואה בין סוגי עפרונות

2 רישום קוי

3 גוונים, מרקם ומילוי שטח

רישום "ארוך" בשטח, מפורט וממוקד

מבנה הפעילות

1. מקום

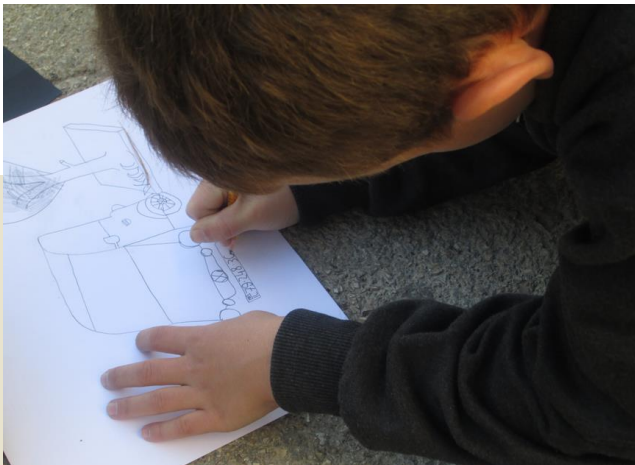
- מחליטים על מקום נוח לרישום
- שמאפשר ציור של כניסות לבתים ומאפייני הרחוב והשכונה

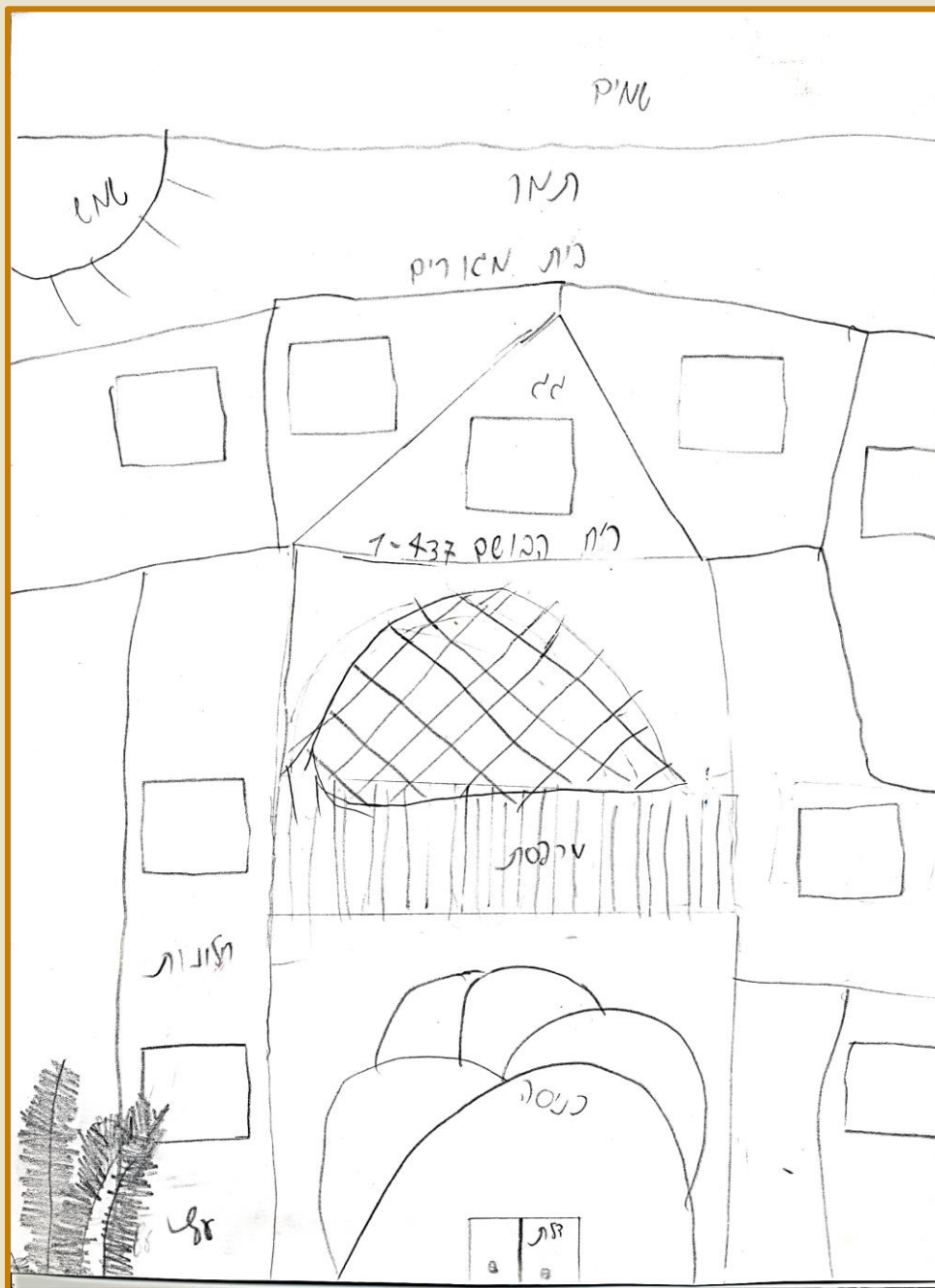
2. חיפוש וגילוי

מתבוננים בסביבה ומחפשים נקודת מבט וקומפוזיציה טובה לרישום. משתמשים ב"עינית" לחיפוש וגילוי.

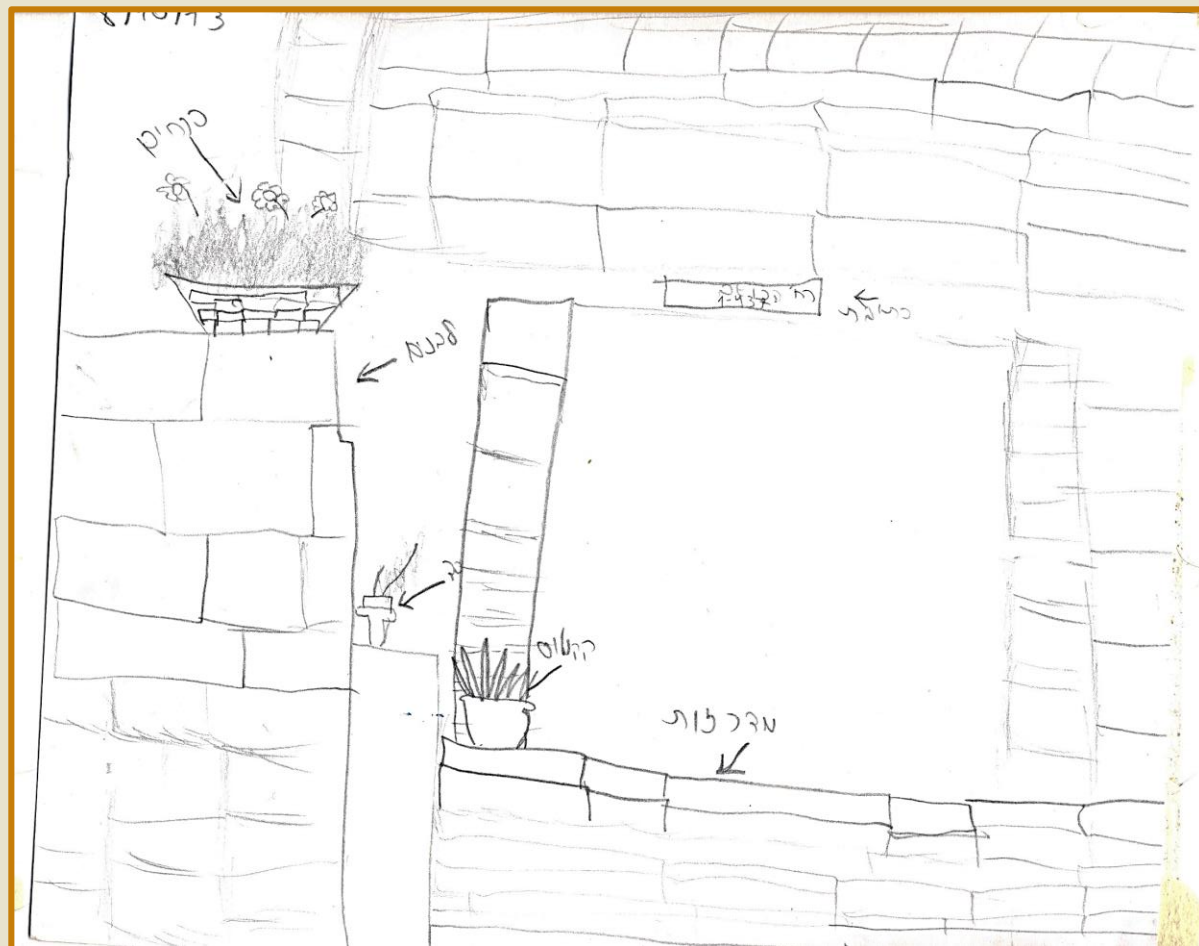
3. רישום

מציירים תחילה קוי מתאר כלים למבנה ולסביבה. אחר כך מוסיפים פרטים, גוונים ומרקמים.

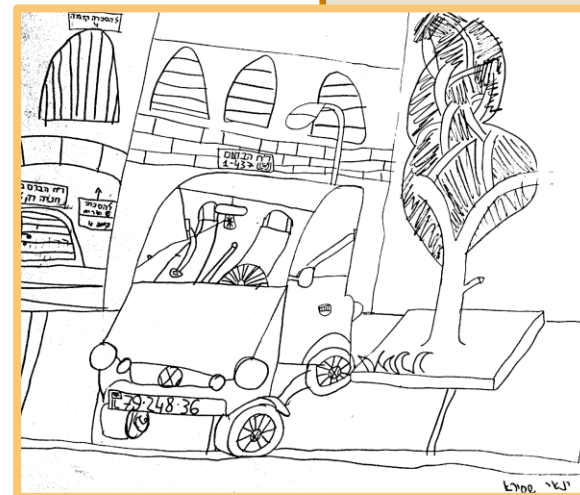
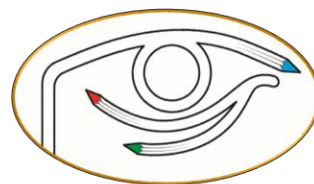
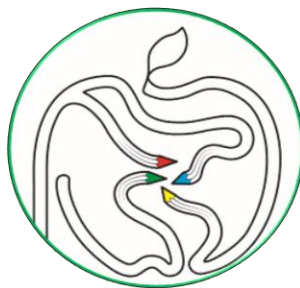
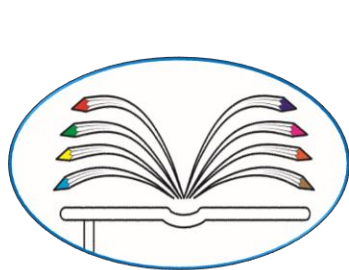

דוגמאות

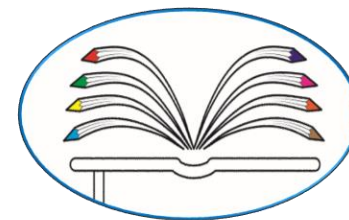
שלב 2

אוצר מילים ומאגר מידע

מפעילות ביחיד או בזוגות לפעילות כיתתית
מהחזותי למילולי
יצירת מאגר מידע

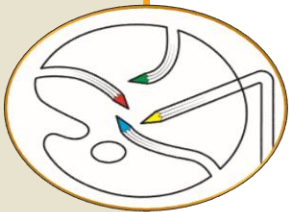
1. מהחזותי למילולי

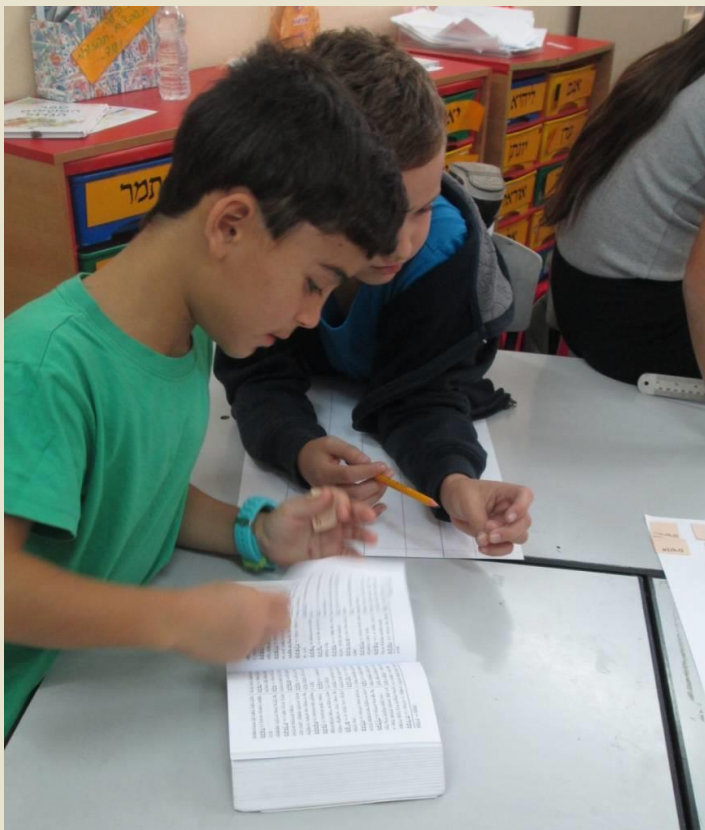
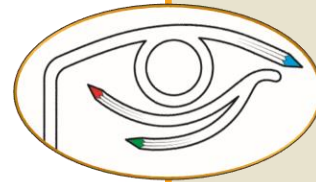
זיהוי וכינוי מילולי
לדימוי

הרחבת אוצר המילים
ושימוש במילון

יצירת אוצר מילים

מהלך הפעילות

- חוזרים לרישומים שציירו בשתי הפעילויות. כל תלמיד מקבל את הרישומים שלו.
- ניתן לעבוד בזוגות.
- לצד כל דימוי מוסיפים בכתב, בעפרון, שם עצם, כינוי מילולי.
- במידה והמילה לא ידועה - מתייעצים ומשתמשים במילון.
- במידה והכתיב לא ידוע – משתמשים במילון.

מטרות

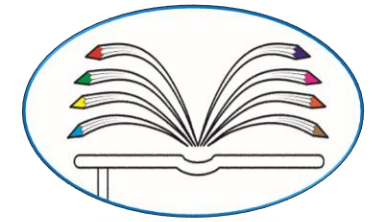
- פיתוח אוצר מילים בנושא השכונה
- יצירת מאגר שיתופי של מילים

מקום

- כיתת הלימוד

ציוד

- עפרונות, מחקים, מחדדים
- מילון
- לוח כיתה וטושים ללוח

2. יצירת מאגר מידע

טבלת מילים על שכונה למיון

המילים נאספו מרישומי הילדים שצוירו בשכונת גילה,
בהם הילדים כתבו מילה לכל פריט שגילו בשכונה

בית כנסת	גן שעשועים	שיחים	פרחים	עציצים	פח אשפה
בניין מגורים	שביל	מדרכה	אדנית	גן ילדים	פסל
פינת הנצחה	ארון חשמל	מרפסת	גינה	גדר	קוצים
ספסל	אנשים	כביש	נדנדה	קרוסלה	מגלשה
מדרגות	כלב	חתול	ציפור	מכונית	מנוף
דוד שמש	עמוד חשמל	פנס	ברז מים	מיחזורית	דגל
חנייה	תחנת אוטובוס	אוטובוס	שמשייה	תמרור	שלט שם הרחוב
אנטנה	מזגן	קורקינט	אופניים	תריסים	סורגים
חומה	חלונות	תיבת דואר	גג	חנות	דואר
בית ספר	גדר	שער כניסה	דלת	אופנוע	בנק
קניון	מאפייה	דשא	צומת	כיכר	סימטה
רמזור	מעבר חצייה	בית קרקע	בניין רב קומות		

א. העברה לפתקיות

התלמידים כותבים על פתקיות את שמות הפריטים שכתבו על הציור שלהם, לכל פריט פתקית.

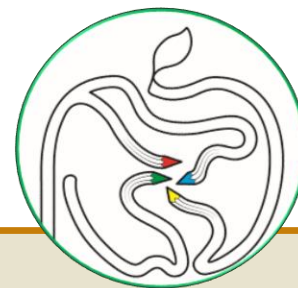
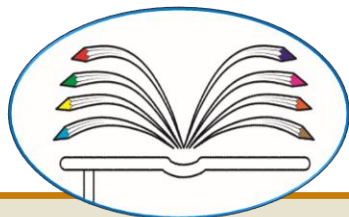
ב. יצירת מאגר מידע שיתופי ואוצר מילים

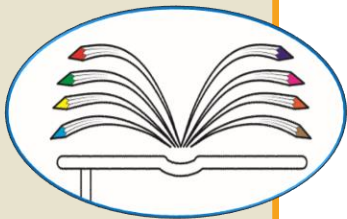
- אוספים את כל פתקיות הפריטים שגילו הילדים.
- מאחדים את אוסף הפריטים.
- יוצרים מאגר שיתופי כיתתי למרכיבי שכונה.
- מאגר המידע מהווה אוצר מילים לפעילות הבאה: מיון.

שלב 3

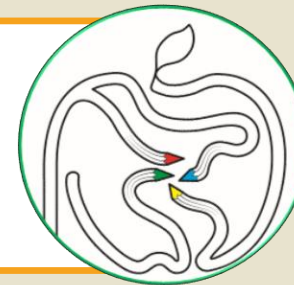
מיון, הקבצה ויצירת תבחינים

פעילות קבוצתית:
יצירת תבחינים וקבוצות מילים
למאפייני שכונה

מיון, הקבצה ויצירת תבחינים

מקום וסידור חלל העבודה

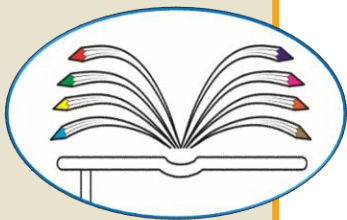
- כיתת הלימוד, עבודה בקבוצות סביב שולחנות נקיים מכל חפץ.

ציוד

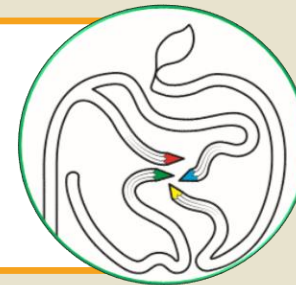
- חבילת פתקיות בצבע אחיד לכל קבוצת תלמידים, של אוצר המילים השיתופי שהכיתה יצרה לשכונה
- פתקיות ריקות בצבע תואם למודפסות
- ניירות לבנים בגודל 3A
- סרגלים, עפרונות, מחקים ומחדדים, דבק מקל
- לוח כיתה, טושים מחיקים צבעוניים

מטרות

- זיהוי והגדרה של מרכיבי השכונה מסביב לבית הספר, לפי תחומים ונושאים
- לימוד והתנסות במיומנות המיון, הבנת המורכבות שלה והאפשרויות שהיא מזמנת
- עבודה קבוצתית וחשיבה משותפת
- יצירת טבלה כיתתית שיתופית

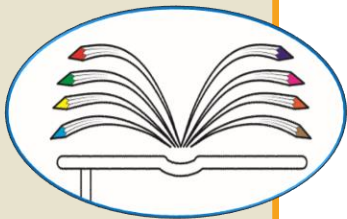
מיון, הקבצה ויצירת תבחינים

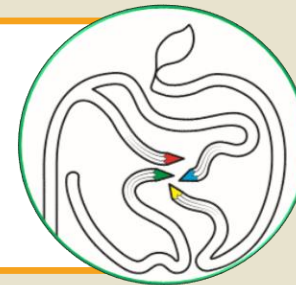
שלב 1.

פעילות בקבוצות : מיון ויצירת תבחינים

- פיזור פתקאות המילים על שולחן. הנחת נייר לבן לצידן.
- מיון המילים לקבוצות לפי נושא משותף להן. כתיבת הנושא שנבחר לכל קבוצת מילים על פתק ריק.
- הנחת כל קבוצת מילים בטור על הנייר הלבן. בראש טור המילים הנחת כותרת הנושא לקבוצה.
- חיבור ניירות לבנים לכל כיוון במידת הצורך.
- בדיקה וחשיבה: האם המיון סופי או האם יש עוד אפשרויות? האם אפשר להעביר מילה לקבוצה אחרת? אילו עוד קבוצות שניתן ליצור מהמילים? אילו עוד תחומים בנושא שכונה גיליתם?
- יצירת טבלה והדבקת המילים והתבחינים: בעזרת סרגל ועפרון שרטוט קו אופקי על הנייר הלבן לתבחינים, וקו אורך למילים. הדבקת התבחינים בראש הטבלה והדבקת המילים בטור מתחתם.

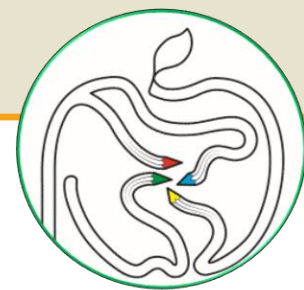
מיון, הקבצה ויצירת תבחינים

שלב 2.

פעילות כיתתית: יצירת טבלה כיתתית

- שרטוט טבלה על הלוח
- כל קבוצה בתורה מציגה את הטבלה שיצרה בפני כל הכיתה.
- ממלאים את הטבלה הכיתתית בתבחינים שגילו התלמידים, ובאוצר המילים לכל תבחין. מאחדים בין תבחינים דומים.
- יוצרים טבלה שיתופית כיתתית למרכיבי שכונה.
- מנהלים שיחה רפלקטיבית על תהליך הלמידה שעברו ועל מיומנות המיון

שיעור הכנה

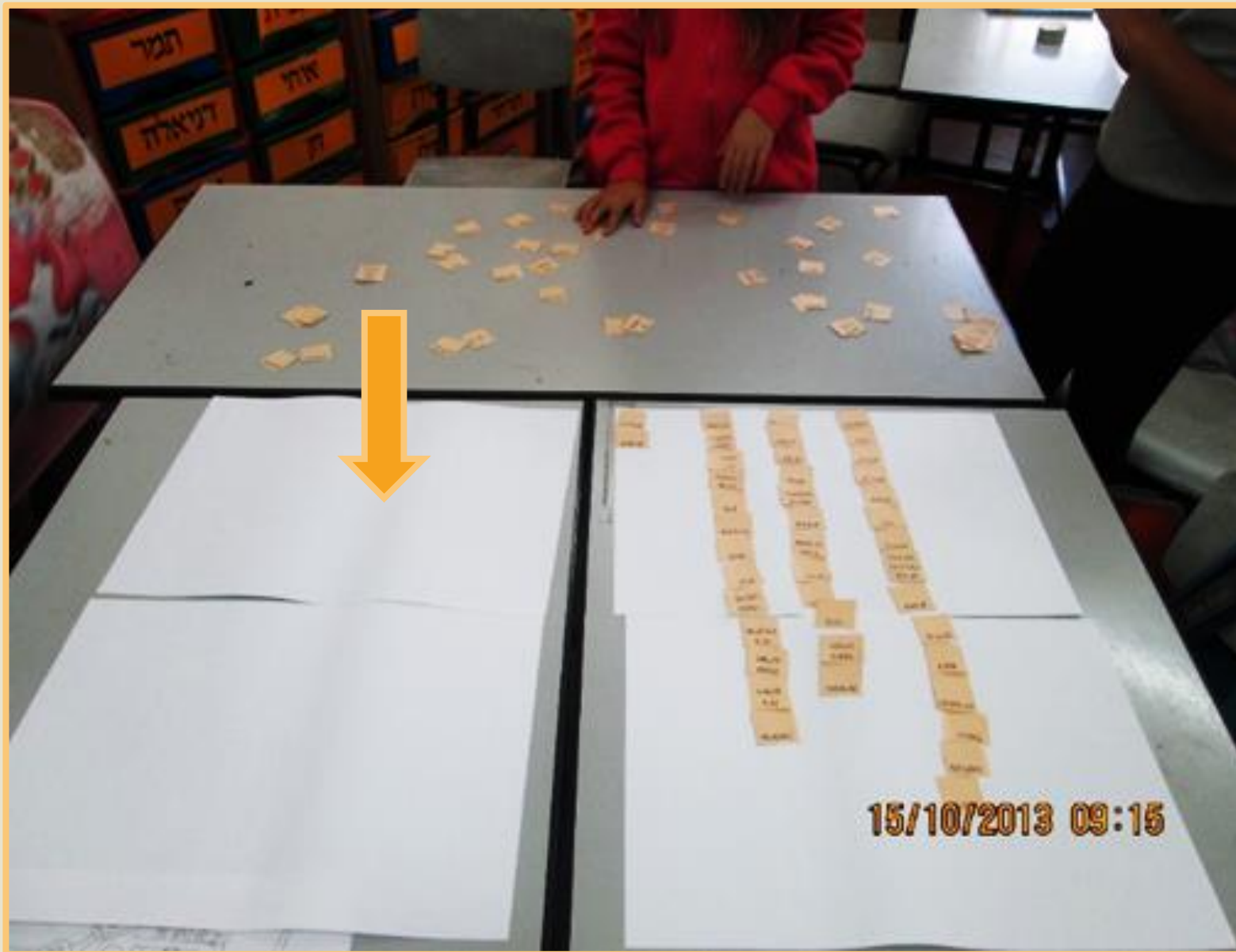
מהי
מיומנות
המיון
ואיך
ממיינים?

מיון ראשוני, אינטואיטיבי

ארגון מילים לפי נושא משותף

מערמה לטור

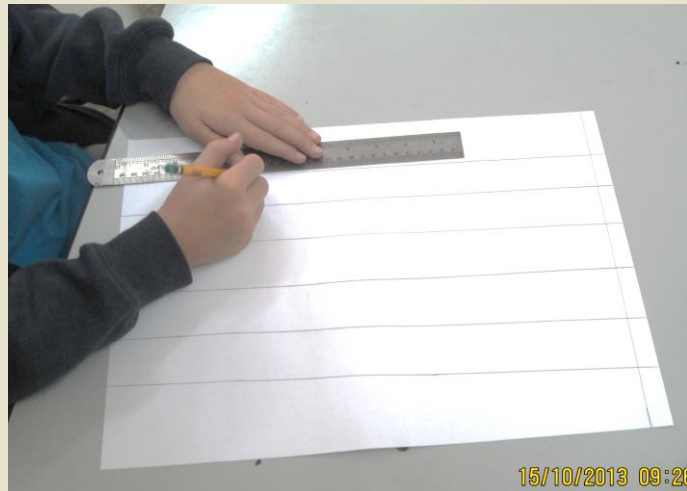
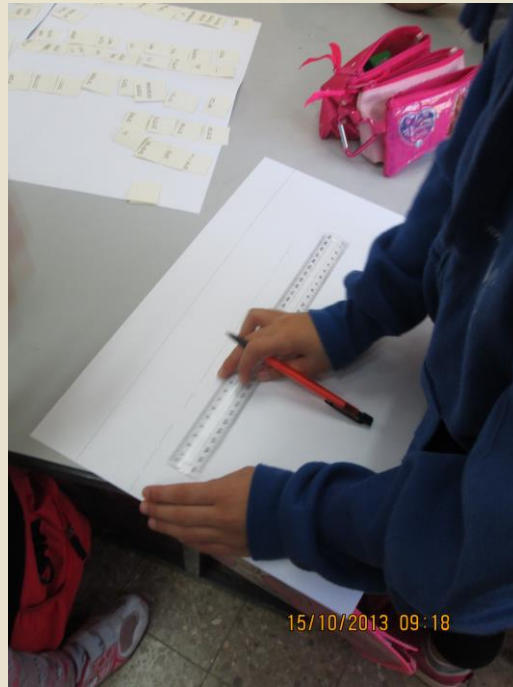
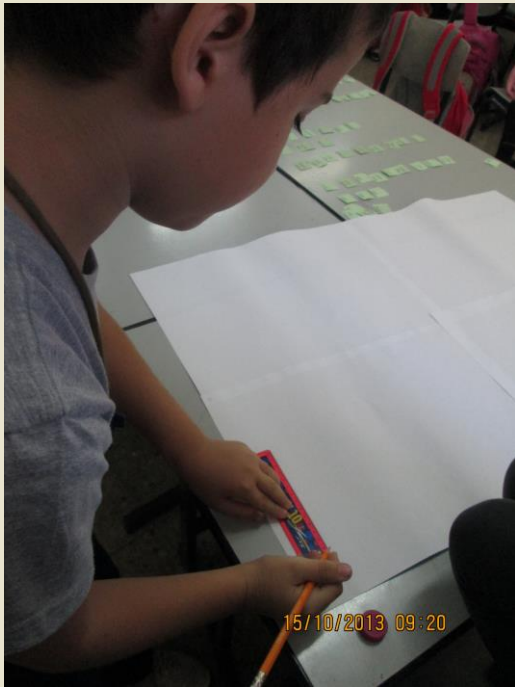
יצירת טורים
מקבילים של מילים
בעלות נושא משותף:

1. העברת המילים
שנקבצו בערמה על
השולחן לניירות לבנים,
והנחה שלהם בטור
אורכי, זו לצד זו.

2. הוספה וחיבור של
דפים, בהתאם לצורך.

הכנת טבלה

תכנון מספר הטורים הנדרשים,
תכנון אורך הטורים,
ארגון וחיבור דפים בגודל מתאים,
מדידה ושרטוט קווים.

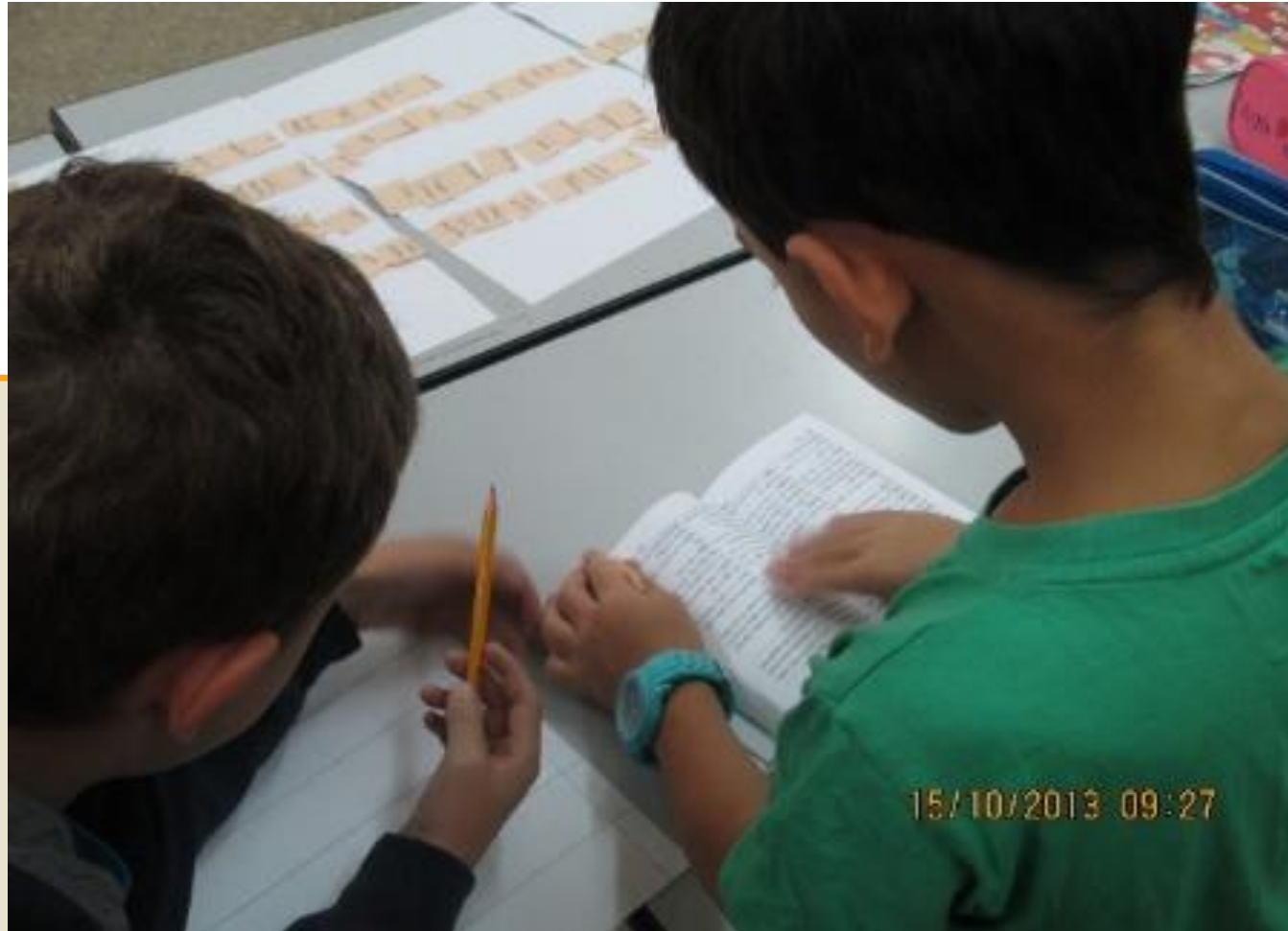
הדבקת פתקיות

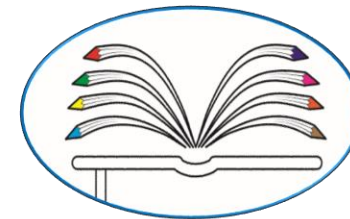
יצירת תבחינים

הרחבת אוצר המילים

שימוש במילון

ברור מושגים

מקורות מידע

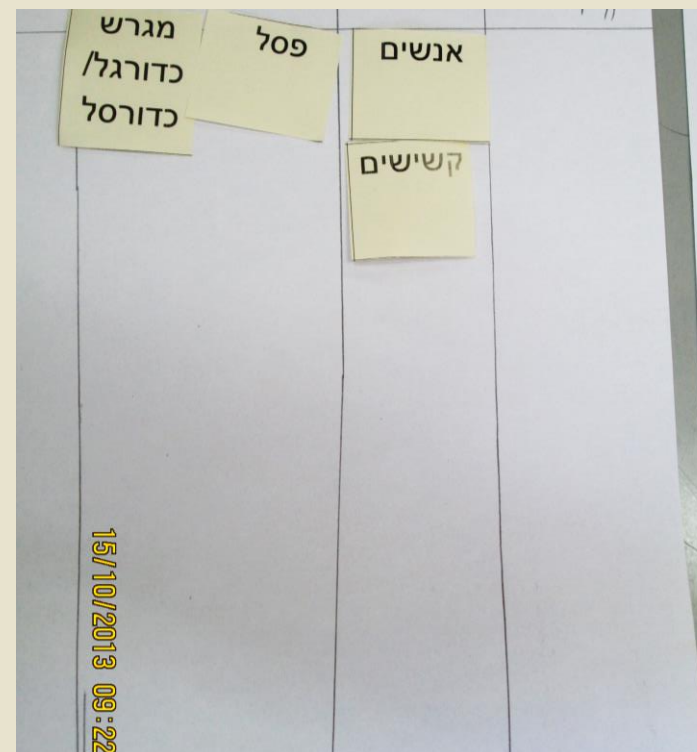
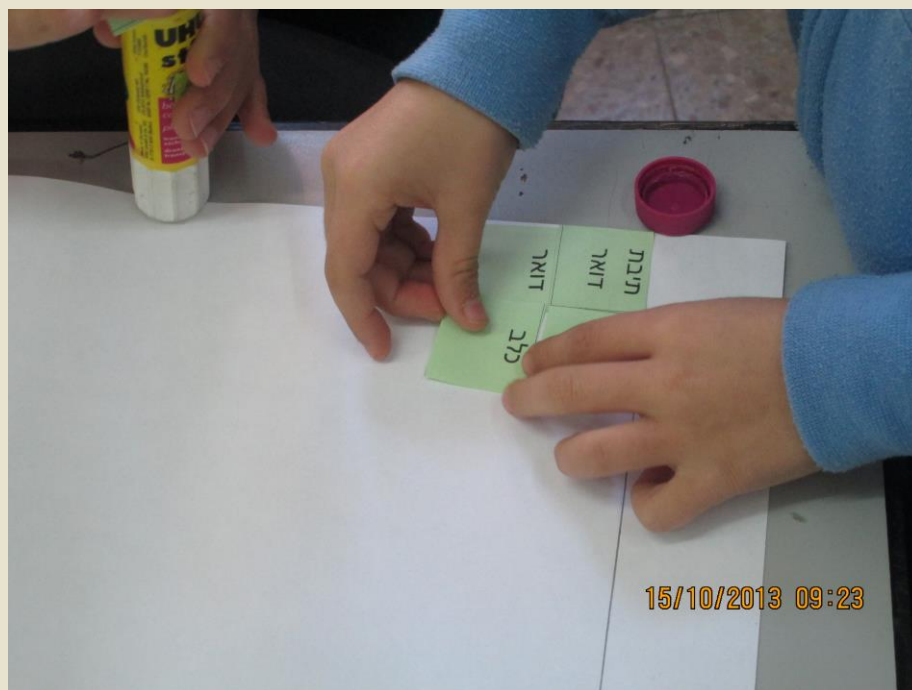
לחיות בסביבות משתנות - סביבות חיים שונות
לחיות יחד בישראל ג' יחידה 2: סביבה – מקום שחיים בו;
פרק 3: מקומות ציבוריים ומקומות פרטיים, עמ' 56-58

חידון בנושא מקום פרטי ומקום ציבורי - מט"ח

מקומות ציבוריים = מקומות שמיועדים
לכל האנשים. אלו מקומות שבהם
אנשים יכולים לפגוש את חבריהם
בבית, שירות, מקומות ציבוריים וצרכיהם.
מקומות פרטיים = מקומות אליהם יק
פאנשים מסוימים יקדם יכולים
לפגוש את חבריהם ולחיות. מקומות
ביתם של משפחות מסוימות.

הדבקת המילים בטבלה

ארגון המילים בטור במקומן לפי התבחינים והדבקת המילים

דוגמא לטבלה של תלמידים

1. התבחינים שנבחרו על ידי התלמידים:

מוסדות ציבוריים	בבניין מגורים	בפארק/גן שעשועים	צמחייה	מה שרואים בכביש	מה שרואים ברחוב
--------------------	------------------	---------------------	--------	-----------------------	-----------------------

מה שרואים ברחוב	מה שרואים בכביש	צמחייה	בפארק / גן שעשועים	בבניין מגורים	מוסדות ציבוריים
שביל שביל אופניים מדרכה סמטה חורשה מדרגות חומה פח אשפה פסל פינת הנצחה ארון חשמל ספסל מנוף עמוד חשמל פנס ברז מים מיחזורית בית קרקע בניין רב קומות עגלת תינוק טלפון ציבורי כבלי טלפון לוח מודעות אנשים (תינוקות, ילדים, נוער, מבוגרים, קשישים) בעלי חיים (כלבים, חתולים, ציפורים)	מכונית חנייה תחנת אוטובוס אוטובוס תמרור שלט של שם הרחוב קורקינט אופניים אופנוע צומת כיכר רמזור מעבר חצייה אי תנועה משאית	שיחים פרחים עצים קוצים דשא	נדנדה קרוסלה מגלשה מגרש ספורט ספסל צמחייה	אדנית עציצים מרפסת גינה גדר מדרגות מעקה מעלית דוד שמש דגל שמשייה אנטנה מזגן תריסים סורגים חלונות תיבת דואר גג שער כניסה דלת לוח מודעות	בית כנסת גן ילדים בית דואר חנות בית ספר בנק קניון מאפייה מרכז מסחרי מתנ"ס מרכז קהילתי קופת חולים מרפאה בית מרחקת בית חולים חנות פרחים סופרמרקט קיוסק פיצרייה מסעדה בית קפה מועדון ספורט

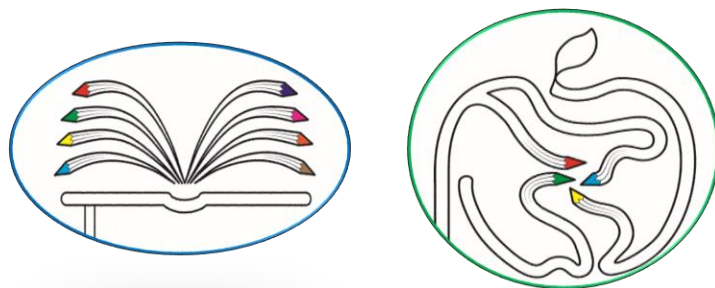
2. הטבלה

דוגמה לטבלה שיצרה קבוצת התלמידים.

בראש הטבלה התבחינים שהם המציאו לקבוצות המילים שיצרו.

שלב 4

מיזוג מידע לטבלה

יצירת טבלה שיתופית כיתתית
למאפייני שכונה

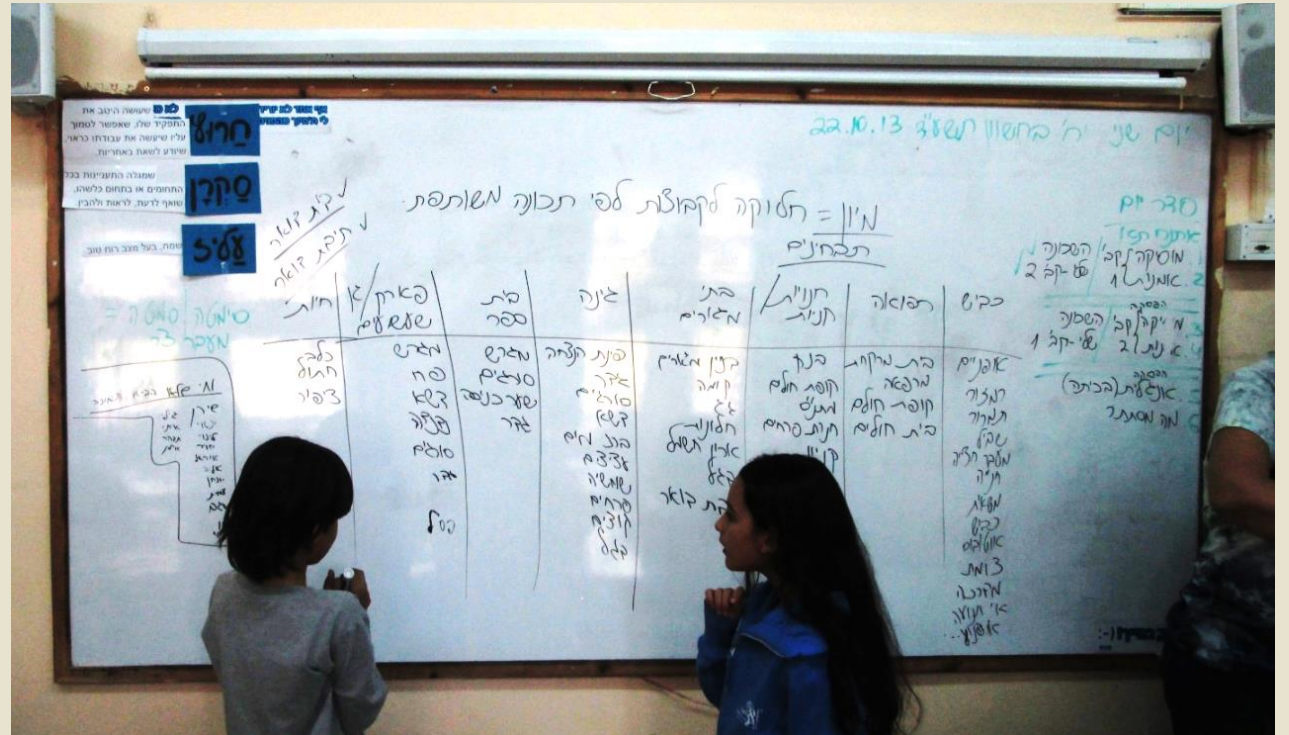
יצירת טבלה שיתופית - כיתתית

יוצרים טבלה על הלוח הכיתתי.

כל קבוצת תלמידים מציגה את הטבלה שיצרה בפני כל הכיתה.

מוסיפים את המידע מכל קבוצה לטבלה על הלוח.

[illegible]

מיזוג מידע

מאחדים את המידע מכל הקבוצות.

יוצרים טבלה כיתתית.

הטבלה תשמש אותנו בהמשך כבסיס ונקודת מוצא:

- לרישום בשכונה נוספת – ימין משה
- לפעילות השוואה
- להפקת מידע מציור ג. לכתובת המלצה

פארק/ גן שעשועים	בניין מגורים (מבנה פרטי)	כלי תחבורה	פריטים שרואים בכביש	פריטים שרואים ברחוב
נדנדה קרוסלה מגלשה מגרש ספורט ספסל צמחייה	מרפסת גדר מדרגות מעקה מעלית דוד שמש שמשייה אנטנה מזגן תריסים סורגים חלונות תיבת דואר גג שער כניסה דלת לוח מודעות	מכונית אוטובוס קורקינט אופניים אופנוע משאית	חנייה תחנת אוטובוס תמרור שלט של שם הרחוב צומת כיכר רמזור מעבר חצייה אי תנועה	פח אשפה פסל פינת הנצחה ארון חשמל ספסל מנוף עמוד חשמל פנס ברז מים מיחזורית עגלת תינוק טלפון ציבורי כבלי טלפון לוח מודעות ריצוף דגל
צמחייה		מוסדות ציבוריים	מסחר	
שיחים פרחים עצים קוצים דשא		גן ילדים בית דואר בית ספר מתנ"ס מרכז קהילתי קופת חולים מרפאה בית מרקחת בית חולים פיצרייה מסעדה בית קפה מועדון ספורט מועדון קשישים	מרכז מסחרי בנק קניון מאפייה קיוסק סופרמרקט חנויות שונות	
אנשים ובע"ח				
תינוקות ילדים נוער מבוגרים קשישים כלבים חתולים ציפורים				

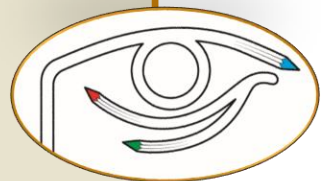
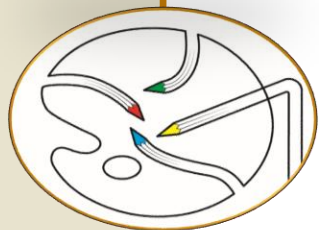
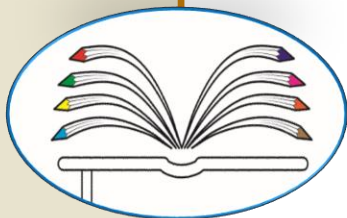
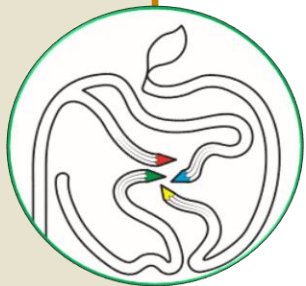
דוגמא לטבלה כיתתית, בה איחדו את המילים לטבלה מצומצמת יותר, כדי שתשמש לפעילות רישום נוספת והשוואה, בשכונת ימין משה.

חלק ב':

הכרות עם השכונה גילה
והשוואה עם שכונה שונה

סיורי שכונות, איסוף מידע
חזותי, מיון והקבצה,
הרחבת הידע, השוואה

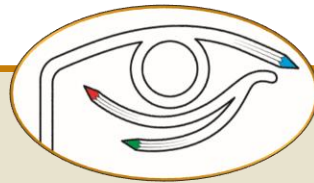
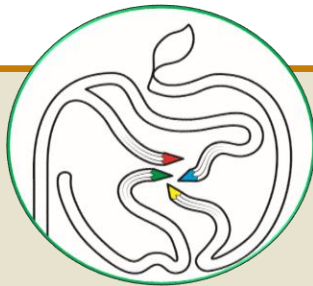
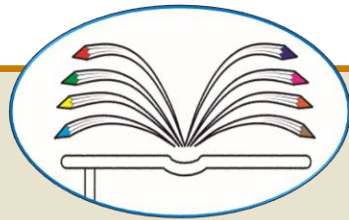

שלב 5

הרחבת הידע

על שכונת גילה

פעילות צילום ומשחק מיון

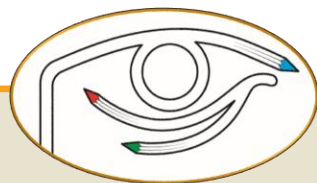
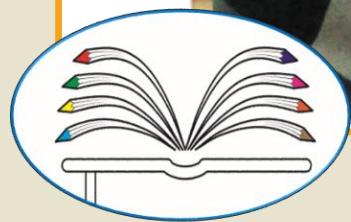

למידה על

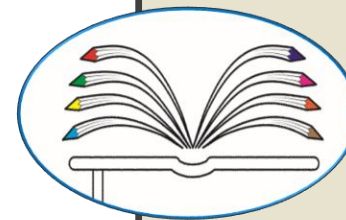
אדריכלות שכונת גילה

באמצעות מיומנות החשיבה

מיון

מקורות מידע על תולדות ואדריכלות שכונת גילה

- שכונת גילה – ויקיפדיה

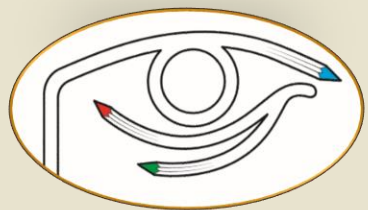
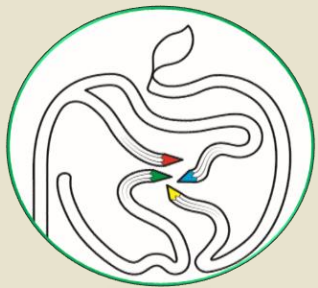
- <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%92%D7%99%D7%9C%D7%94>

- שכונת גילה – אתר עיריית ירושלים

- https://www.jerusalem.muni.il/City/Neighborhood/Pages/PageSite_10086.aspx

- סיבוב במרכז שכונת גילה – אתר "חלון אחורי"

- <https://michaelarch.wordpress.com/2014/02/25/%D7%A1%D7%99%D7%91%D7%95%D7%91-%D7%91%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%96-%D7%A9%D7%9B%D7%95%D7%A0%D7%AA-%D7%92%D7%99%D7%9C%D7%94-2/>

מאפייני האדריכלות בשכונת גילה

פעילות צילום ומשחק מיון

פעילות צילום בשכונת גילה

יוצאים לשכונה ומסיירים בה עם מצלמה. מצלמים כמה שיותר מבנים, פריטי מבנים, חצרות, מעברים, כניסות, פתחים, צורות, סוגי חומרים, צבעים, וכדומה.

שלבי הכנה

הכנת ערכות צילומים

מדפיסים את התמונות:
מכינים ערכת תמונות
לכל 3 תלמידים

פעילות מיון בכיתה

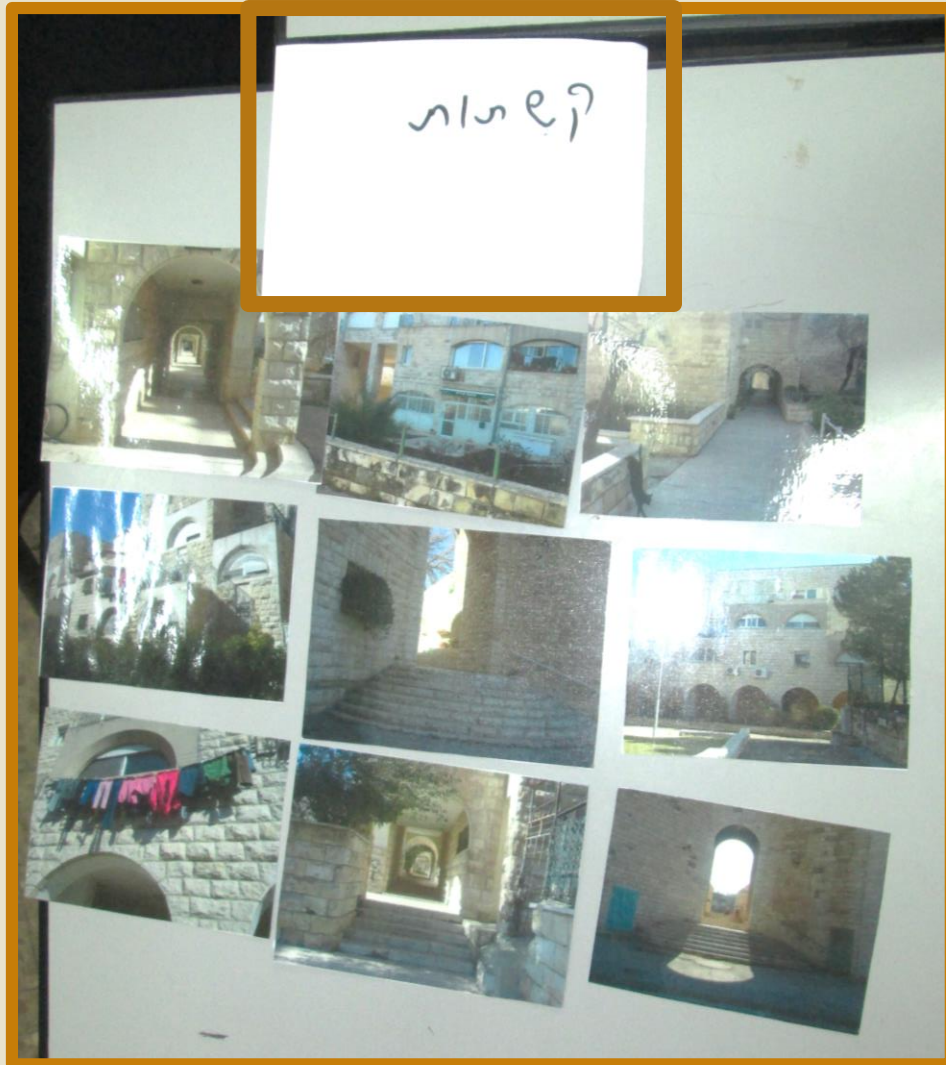
מהלך הפעילות:
כל קבוצת תלמידים עובדת בשולחן משלה. כל קבוצה מקבלת ערכת שצילומים ופתקיות ריקות לכתיבה.
שלב א': הנחת הצילומים בתפזורת על השולחן
שלב ב': חיפוש תכונות אדריכליות משותפות
שלב ג': יצירת קבוצות של צילומים והנחתם בערמה שלב ד': כתיבת תבחין לכל קבוצה
שלב ה': שיתוף כיתתי

הילדים באים עם ידע קודם: הם כבר התנסו במיון ובעבודה קבוצתית, ולמדו על אדריכלות השכונה. הם נהנים למצוא ביחד מאפיינים משותפים לשכונה מתוך הצילומים, ליצור קבוצות לצילומים, כשהם מחליטים בעצמם מהו התבחין המשותף להם.

מהקבצה - להגדרה של תבחין

גילוי ואפיון תכונה משותפת בתוך מאגר צילומים: "קשתות"

הדגמה של קבוצות ותבחינים של מאפיינים אדריכליים ושכונתיים
בגילה, אותם התלמידים זיהו והגדירו, באמצעות מיון הצילומים:

➤ מרובעים

➤ צמחייה

➤ שילוב בין מרובע, קשת ועיגול

➤ חנויות ובתי עסק ציבוריים

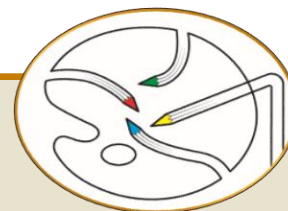
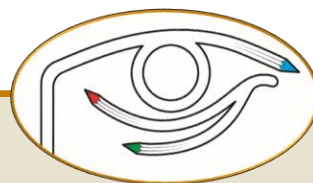
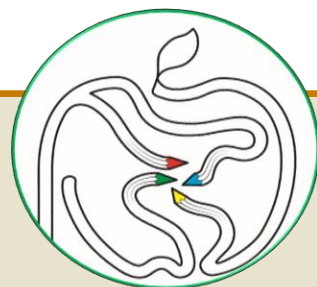
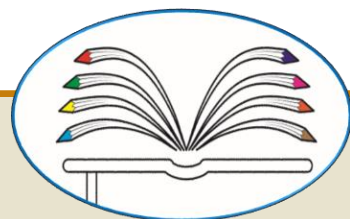
שלב 6

הרחבת הידע

על שכונה ושכונת גילה

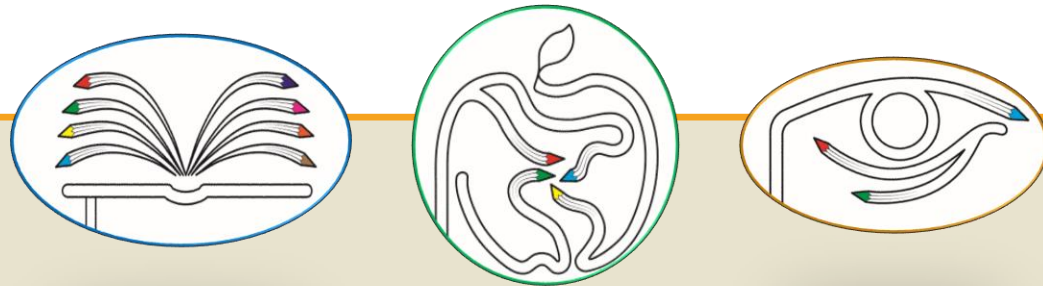
על ידי חיפוש מידע ומיון

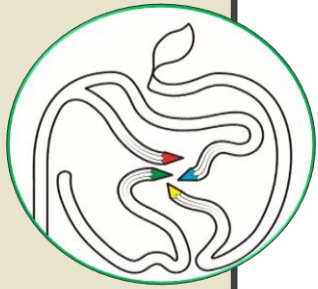
מעגלי שייכות גיאוגרפית,
שמות רחובות ומבנה כתובת

איפה אני גר?
מהי כתובת ומהי כתובתי?

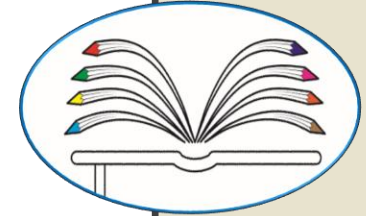
למידה על
שמות רחובות בשכונת גילה
מקור השמות ומשמעותם

שיעור הכנה:

מעגלי שייכות גיאוגרפיים

מעגלי שייכות
לכתובת
בשכונת גילה

ישראל

הרי יהודה

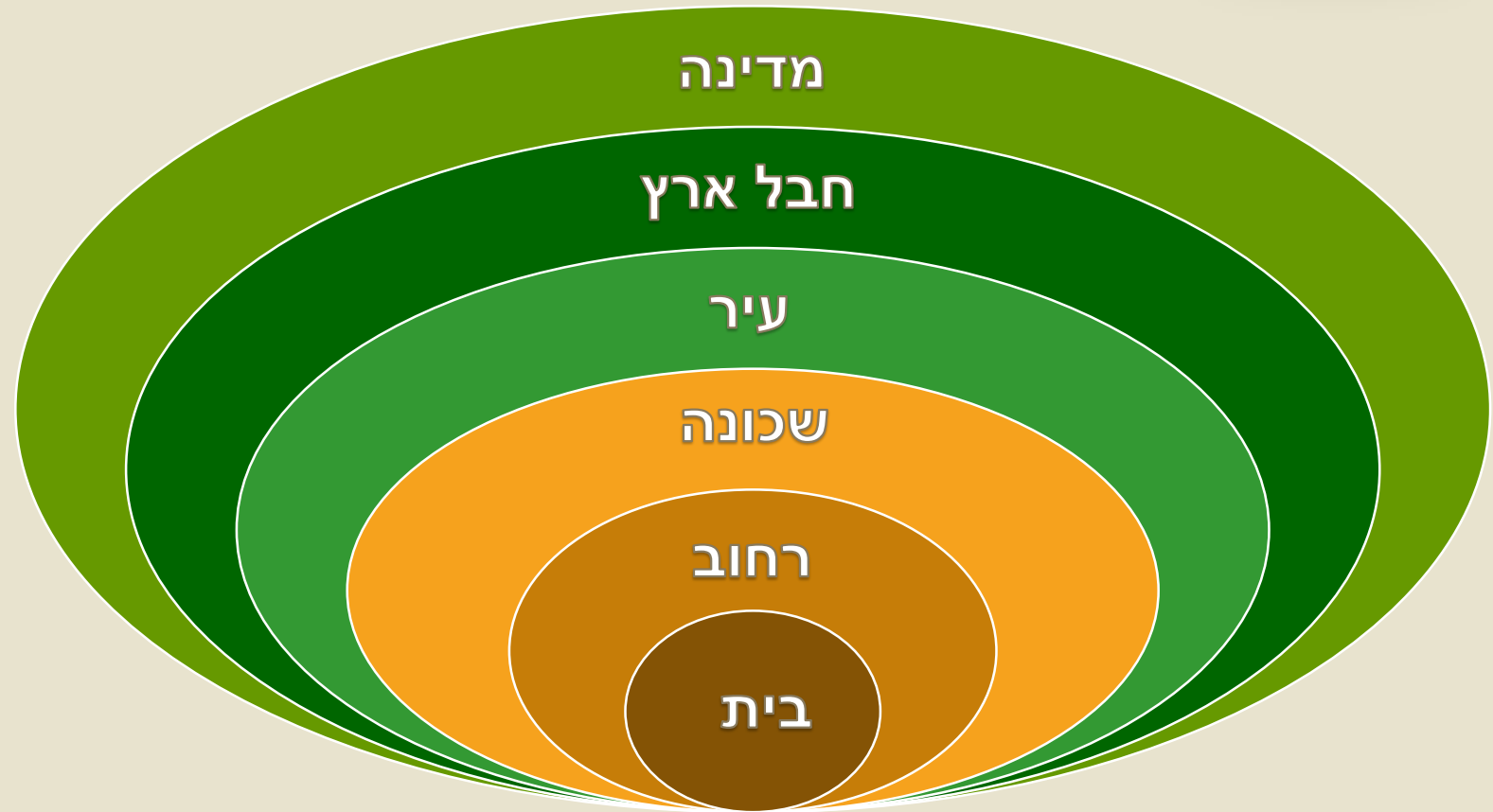
ירושלים

גילה

ליכטנשטיין

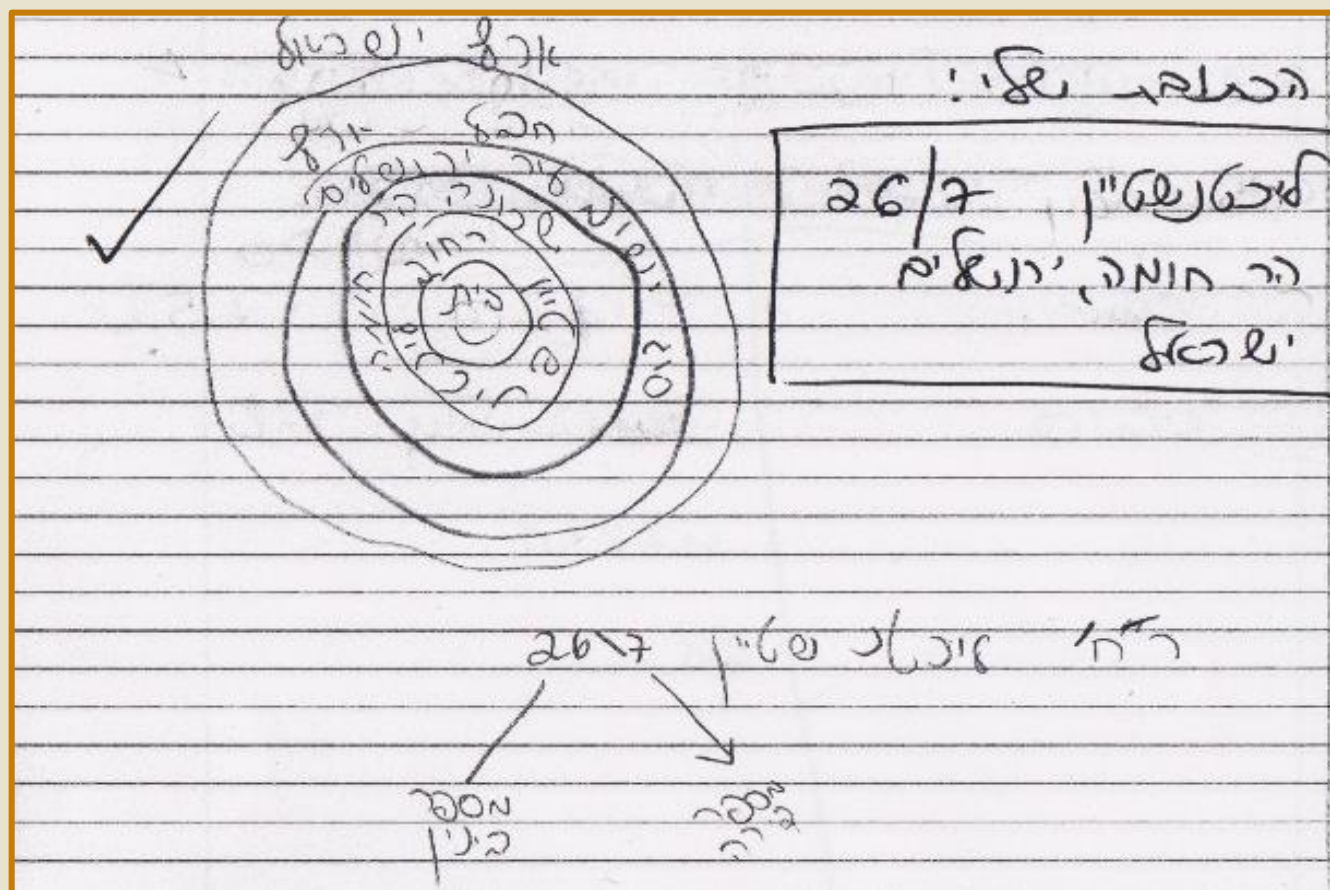
מספר בנין 26

דירה 7

מבנה כתובת אישית

כתיבת כתובת אישית ומקומה במעגל הגיאוגרפי

כתיבת כתובת אישית וחיפוש המשמעות של שם הרחוב

עובד נש"ט"ן 7/26
 הר חומה, ירושלים
 קוראים את הכתובת כך כדי להנציח
 את האתרים עובד נש"ט"ן
 שם החוץ החדשה במחנה חומה
 ושראף. יד קדש ואבנר
 עובד נש"ט"ן שרשרת במחנה חומה
 העצמאות, אולי חלק שרשרת
 בשכונת חילואים ואפילו החוץ
 חומה שרשרת בשכונת חילואים.

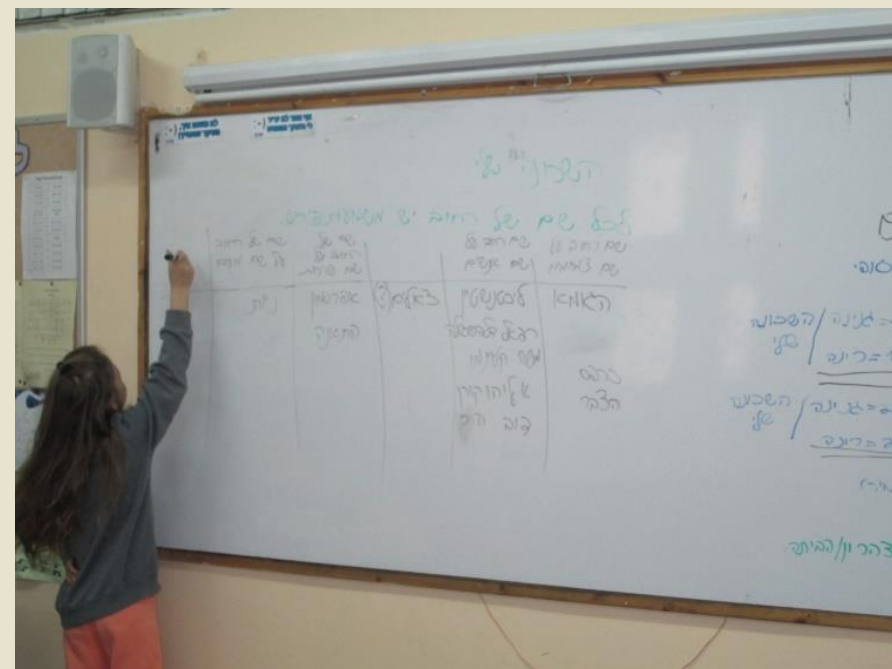
כתבו את הכתובת לכם.
 בקקו את כיוון שם הרחוב.
 שם הכתובת: חומה
 סיום שם הכתובת: שם הכתובת

1. חומה
 2. חומה = סוף של כתובת
 שרשרת לשם הרחוב
 הכתובת של חומה חומה
 חומה חומה חומה

למידה על שמות רחובות בשכונת גילה באמצעות תבחינים וטבלת מיון

שמות צמחים	שמות אנשים	שמות פירות	שמות מקומות	שמות נחלים	
הגומא	ליכטנשטיין	אפרסמון		צאלים	
מרווה	קורן	תאנה			
כרפס					
חצב					

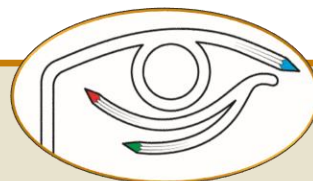
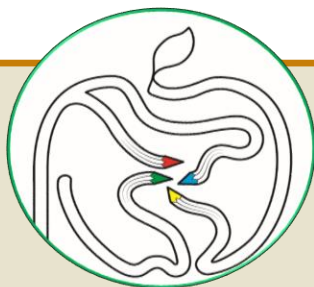
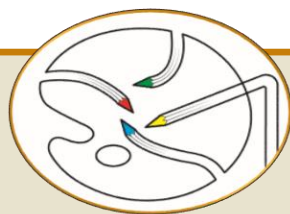

שלב 7

הרחבת הידע

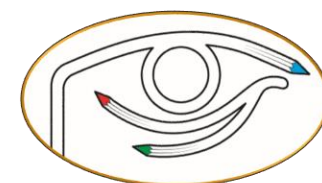
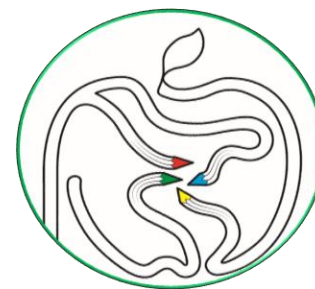
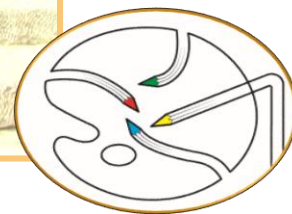
הכרות עם שכונת ימין משה

סיור וציור

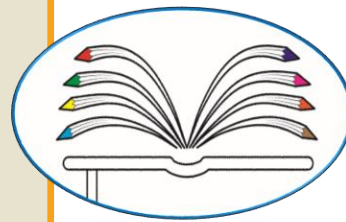

סיור וציור בשכונת ימין משה השוואה בין החדש לישן

ביקור בטחנה

תצפית בשטח

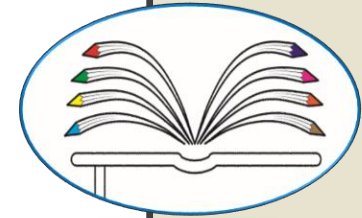
מידע ולמידה על שכונת ימין משה

1. שיעור מקדים בכיתה: למידה
על משה מונטיפיורי וסיפור הקמת
השכונה

2. תצפית בשטח: תצפית מימין
משה לכיוון העיר העתיקה והר ציון

3. ביקור בטחנה: צפיה בכרכרה
של משה מונטיפיורי ובסרט ההסבר
בתוך הטחנה

מקורות מידע על שכונת ימין משה

- ויקיפדיה – ימין משה
https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9F_%D7%9E%D7%A9%D7%94
- שכונת ימין משה – אתר עיריית ירושלים
https://www.jerusalem.muni.il/City/Neighborhood/Pages/PageSite_10090.aspx
- מסלול טיול: ימין משה ומשכנות שאננים – אתר טבע ונופים בישראל
- https://www.inature.info/wiki/%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9F_%D7%9E%D7%A9%D7%94_%D7%95%D7%9E%D7%A9%D7%9B%D7%A0%D7%95%D7%AA_%D7%A9%D7%90%D7%A0%D7%99%D7%9D

הכנה והסבר בשטח

1. התמקמות במפגש רחובות אופייני.
2. הסבר על תרגיל הרישום.

מרים, המורה לאמנות,
מקשרת את הפעילות
לשיעורים הקודמים
ברישום, בשכונת גילה
ובכיתה, ומסבירה מה
המשימה הפעם:

רישום אחד בו ניתן
לראות מגוון מרכיבים
של שכונה.

גם הפעם נשתמש
בעינית.

הכנה והסבר בשטח - המשך

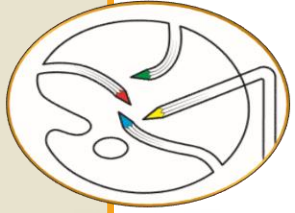
3. הסבר על השימוש בטבלה כנקודת מוצא להתבוננות
4. חלוקת ציוד: טבלאות, עפרונות ודפי רישום, מצע קשיח

סופי, מחנכת
הכיתה, מקשרת את
הפעילות למילים
שהילדים למדו
בפעילות הציור
הקודמת בגילה,
למיון שיצרו מהן
ולהשוואה שתיעשה
בין השכונות.

רישום "ארוך"

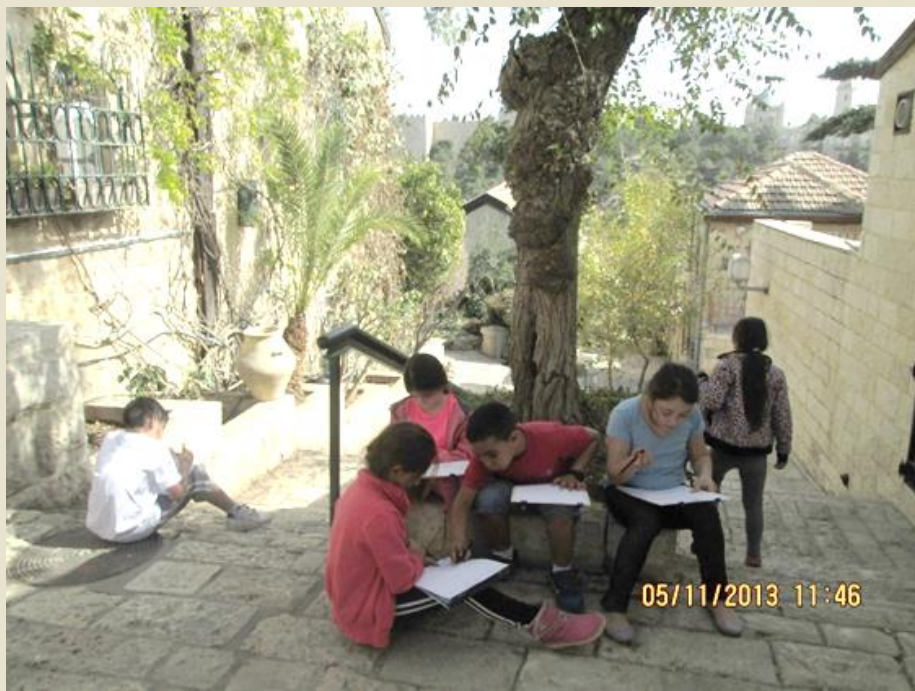

1. התמקמות במקום נוח עם זווית התבוננות מעניינת.
2. מיקוד ההתבוננות בפינת בניין, פתח, חלונות, וכד'.
3. רישום קוי מתאר של המבנה וסביבתו.
4. מילוי בפרטים: פרטים אדריכליים, בפרטים מהסביבה, במאפיינים של השכונה, בחומרים ומרקמים, צמחיה, ועוד.

הילדים מתפזרים ומחפשים מקום
עם נקודת מבט טובה לציור.

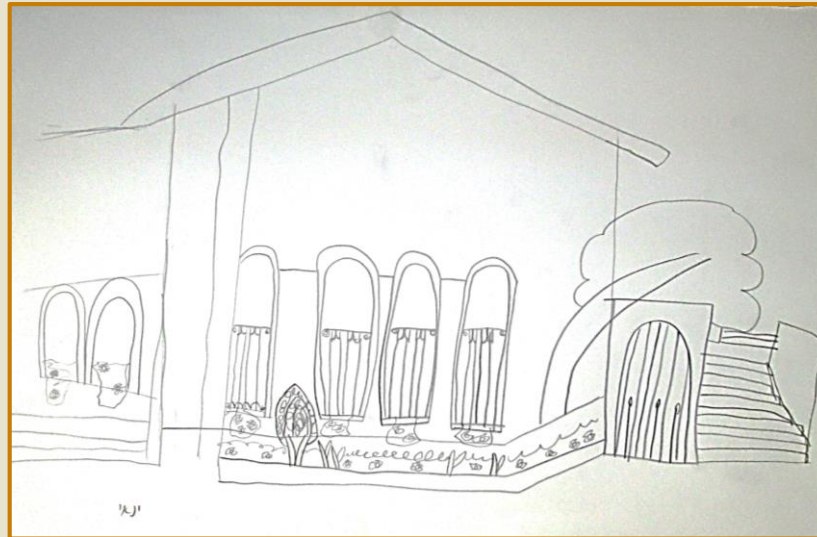
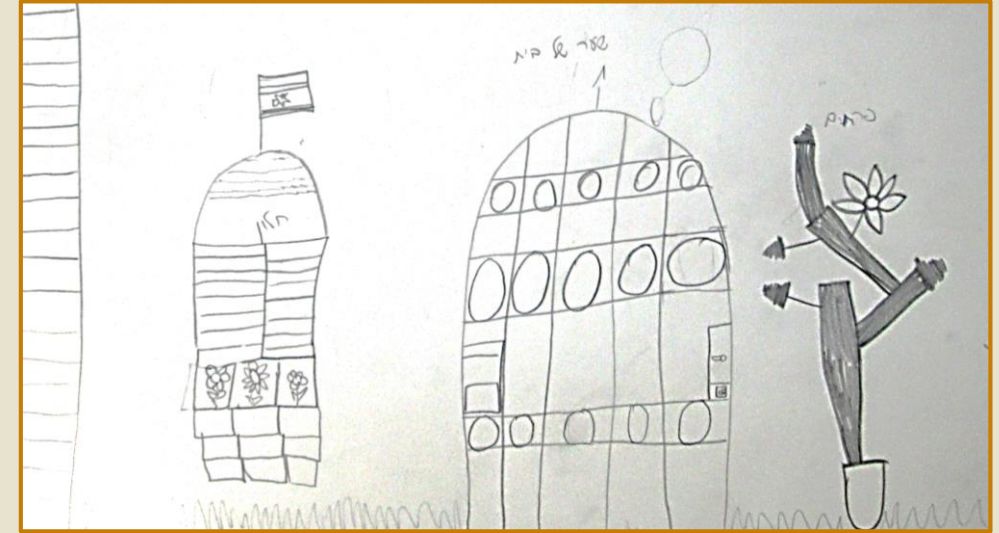
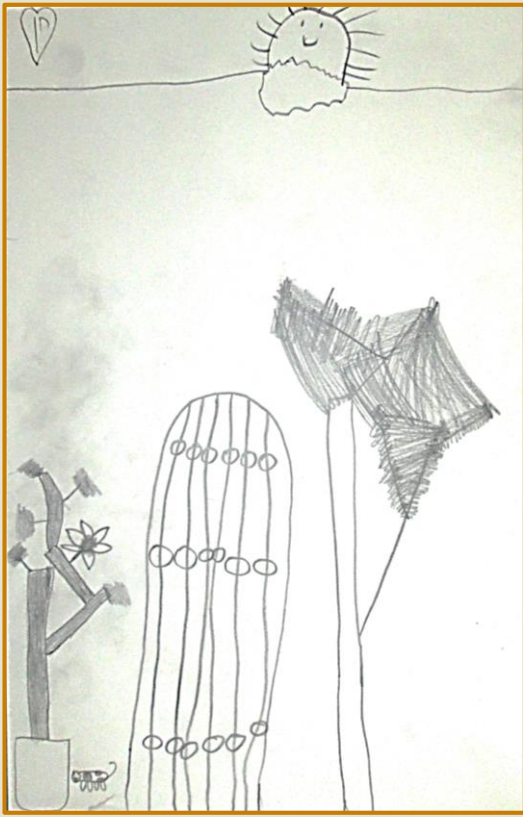
רינה
המורה
לאמנות
הצטרפה
אלינו
ועוזרת
לתלמידות

הרישום הנפלא של יונתן מציג יישום של הלמידה באמצעות פריטים
וצורות של אדריכלות, פריטים במרחב הציבורי וברחוב, נוף, טבע עירוני

דוגמאות מציורי הילדים ממחישות את האבחנה שנוצרה אצלם
לפרטי הסביבה והאדריכלות, ואת התפתחות יכולת הרישום שלהם

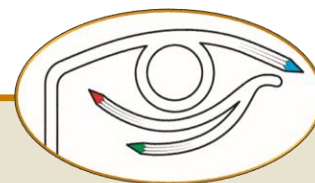
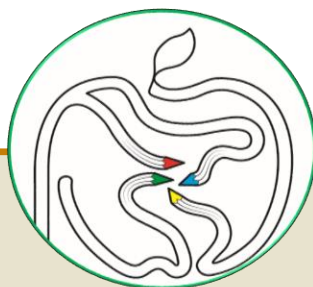
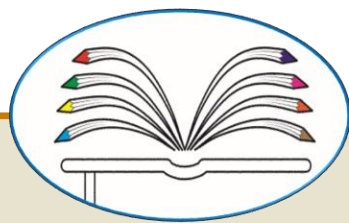

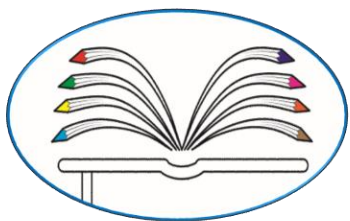
שלב 8

השוואה

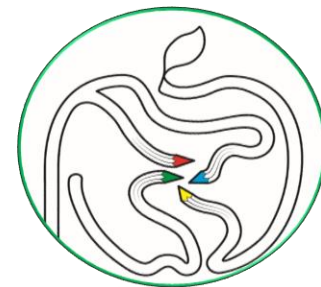
בין שכוונות – בין ישן לחדש

והסקת מסקנות

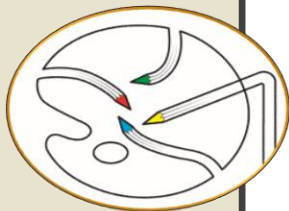

השוואה בין השכונות ימין משה לגילה והסקת מסקנות

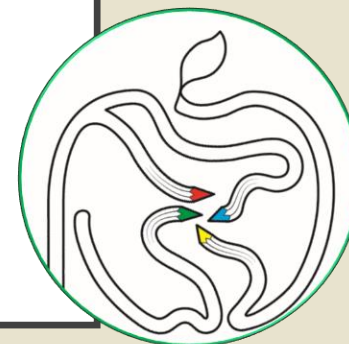
למידה על תהליכים היסטוריים בירושלים באמצעות השוואה בין הישן לחדש

1. **השוואה** בין השכונה הישנה וההיסטורית ימין משה לבין השכונה החדשה גילה, בהתאם לתבחינים שהכיתה יצרה: צמחיה, מבנים.... מה דומה ומה שונה בין השכונות?
2. **הסקת מסקנות**: מה לומדים מכך על התקופות השונות בירושלים? מה לומדים מכך על החיים בעיר בעבר והיום?

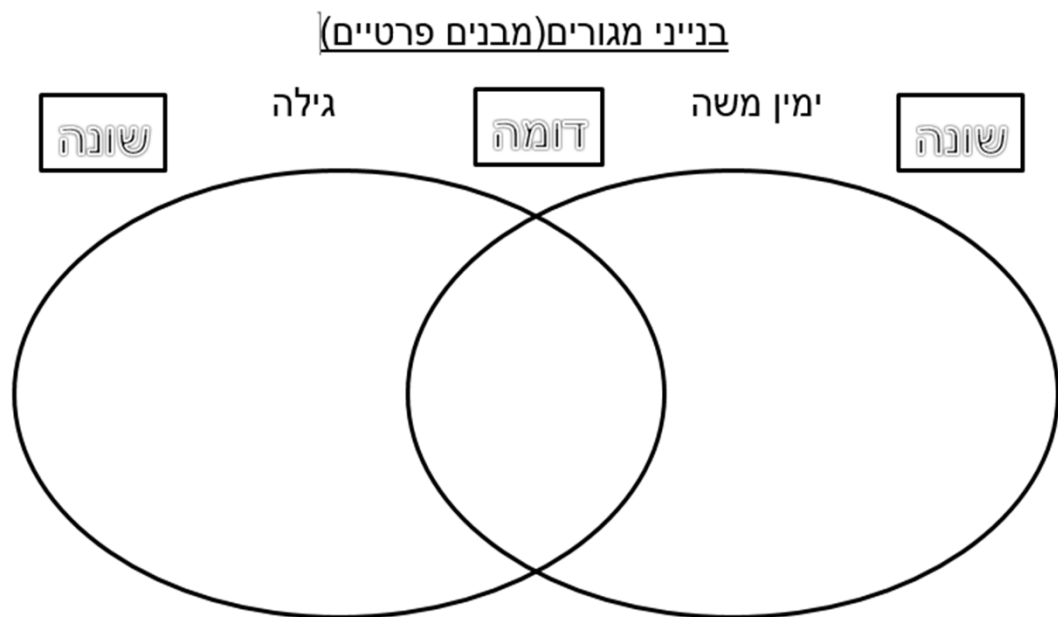

הששואה עם מעגלי וואן

1. שיעור הכנה

הצגת אופן השימוש במעלי וואן להשוואה

חשבו על התבחינים הבאים: גודל, צורה, גובה, קומות, חומרים, צבעים, פתחים, שערים, כניסות, מרפסות ועוד.

השוואה בשיעור אמנות בין סוגי עפרונות על ידי ניסוי

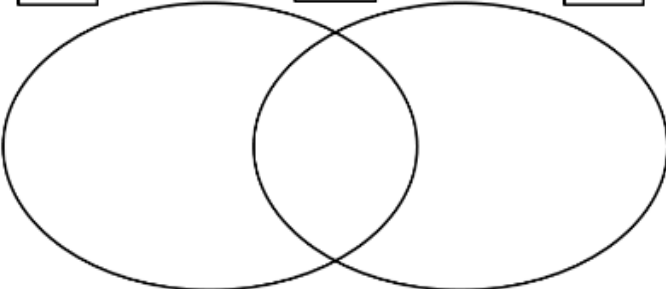

השוואה עם מעגלי וואן

2. דפי עבודה

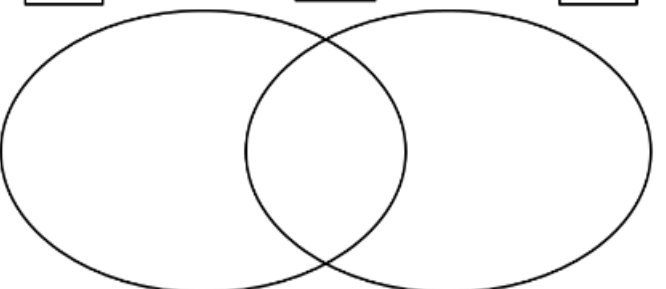
צמחיה

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

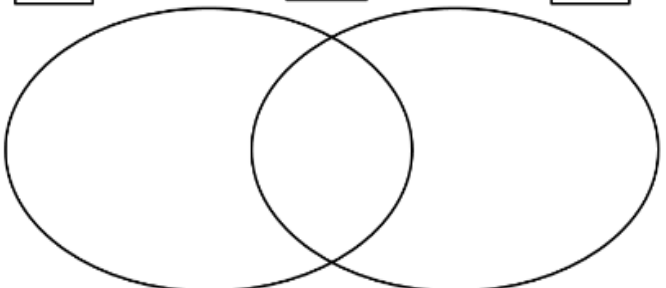
פריטים שרואים בכביש

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

מסחר

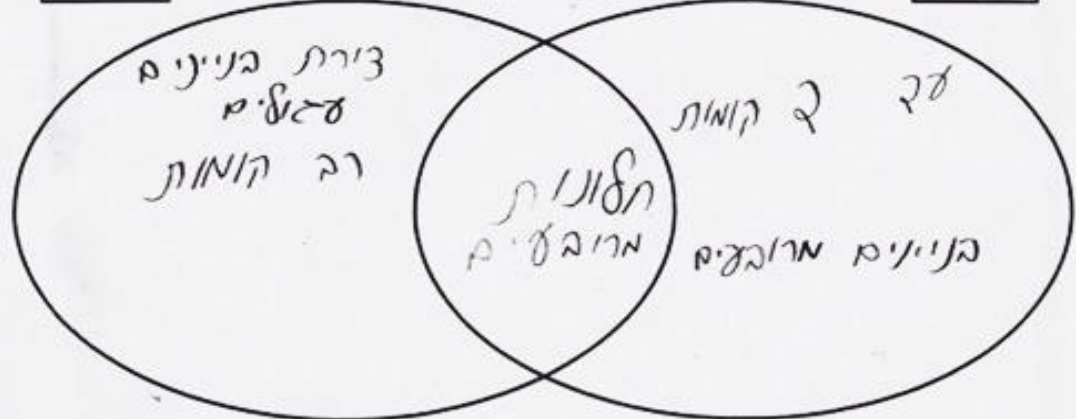
שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

אילן ואילן

בנייני מגורים (מבנים פרטיים)

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

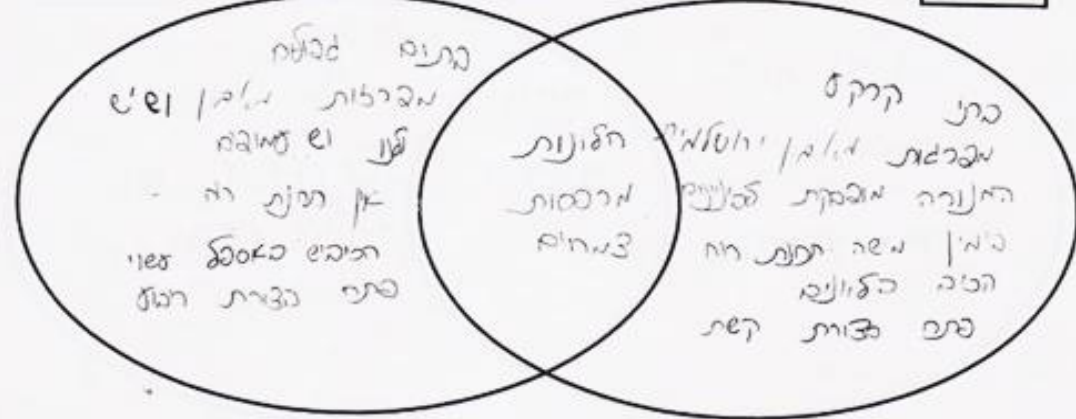

חשבו על התבחינים הבאים: גודל, צורה, גובה, קומות, חומרים, צבעים, פתחים, שערים, כניסות, מרפסות ועוד.

נפיהח ואנאלה

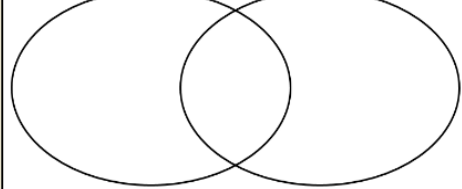
בנייני מגורים (מבנים פרטיים)

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

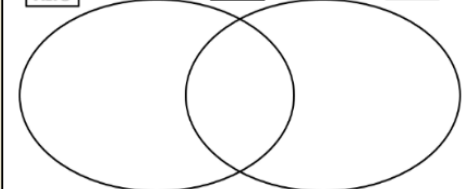
פריטים שראים ברחוב

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

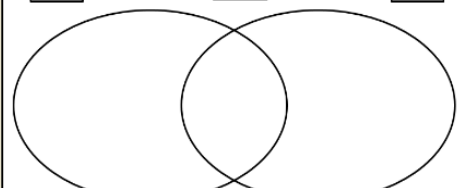
כלי תחבורה

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

מוסדות ציבוריים

שונה שונה ימין משה דומה גילה שונה

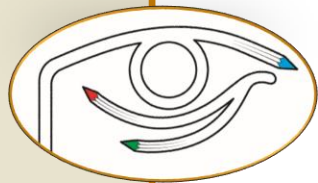
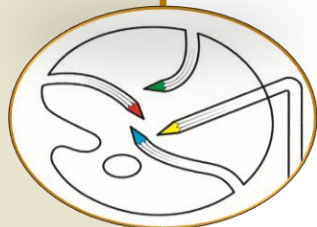
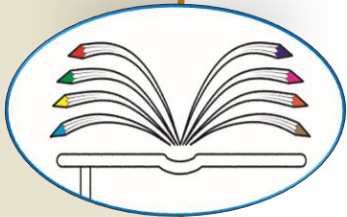
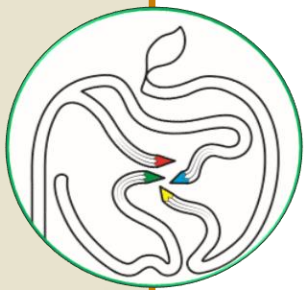

חלק ג':

השכונה באמנות וביצירה

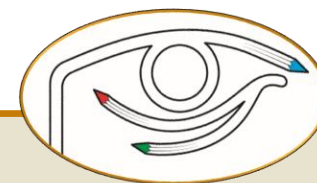
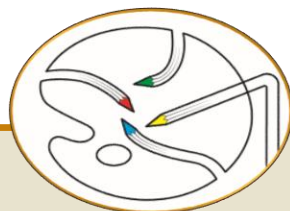
מפגש עם יצירות אמנות,
הכרות עם אמן
ויצירה אישית

שלב 9

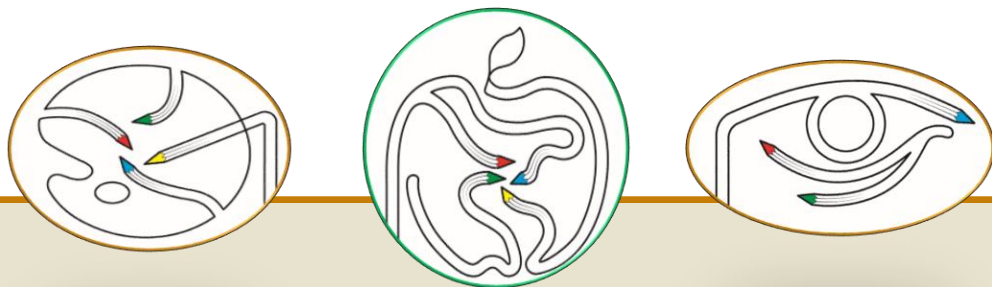
הרחבת הידע באמנות

עיר ושכונה באמנות
ויצירתו של האמן הונדרטוואסר

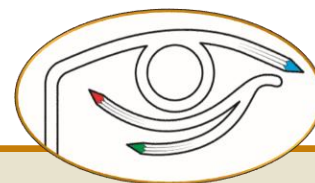
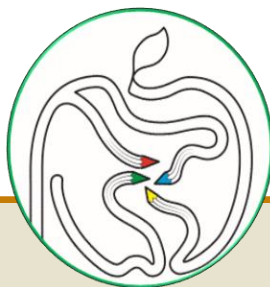
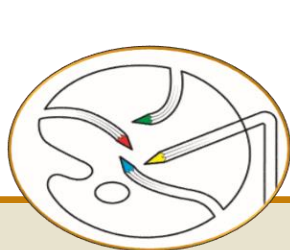
אמנות בנושא עיר ושכונה

מפגש עם יצירות אמנות בנושא עיר
ושכונה מתקופות שונות, ויצירות
אמנות המתארות ערים בישראל

האמן הונדרטוואסר

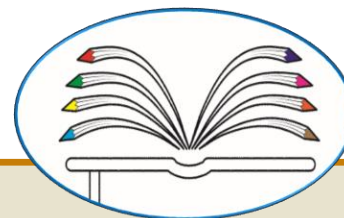
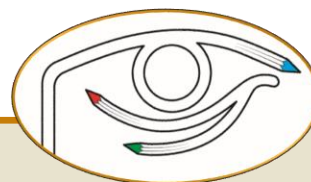
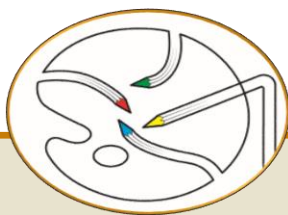
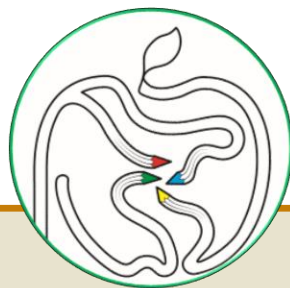
הכרות ומפגש עם יצירתו של האמן
הייחודי הזה, שעבודתו בציור
ובאדריכלות עוסקת בעיר, ושסגנונו
האמנותי צבעוני ושופע בדמיון

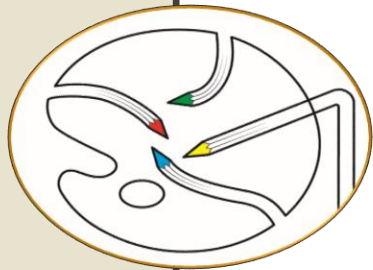

שלב 10

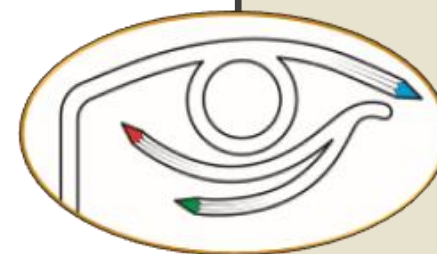
יישום הלמידה על ידי יצירה ושימוש בדמיון

ציור שכונה בהשראת האמן
הונדרטוואטר

ציור שכונה בהשראת האמן הונדרטוואטר

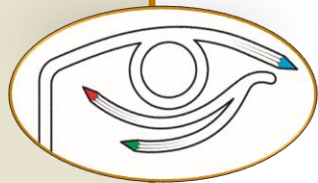
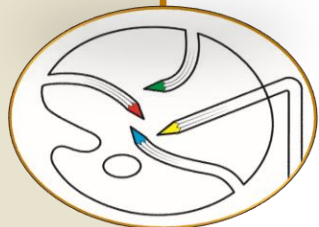
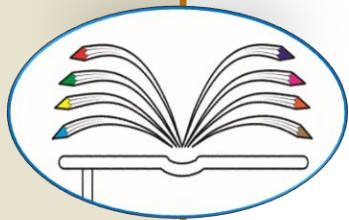
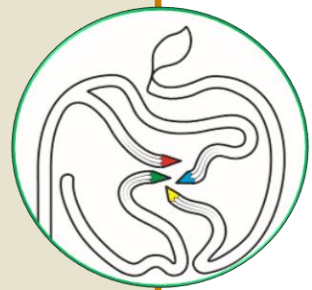

דוגמאות מציורי
הילדים ממחישות
את שפע הרעיונות
של הילדים, הנובעים
מהבניית הידע
וההבנה מהי שכונה

כתיבה על
הציור
האישי
מה הרעיון שלי
לשכונה?
כיצד הציור שלי
משקף שכונה?

חלק ד':

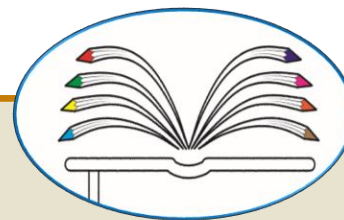
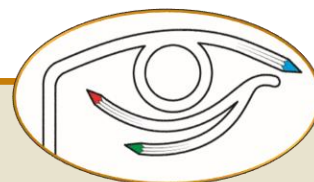
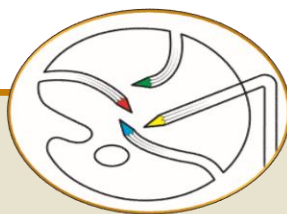
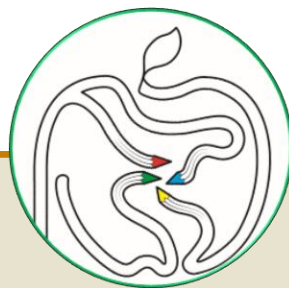
אוצר מילים, הגדרה כתיבת המלצה

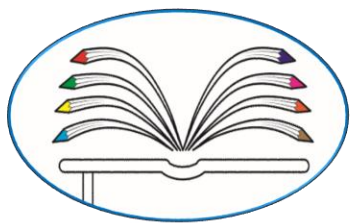

ברור מושגים
הכללה וטיעון

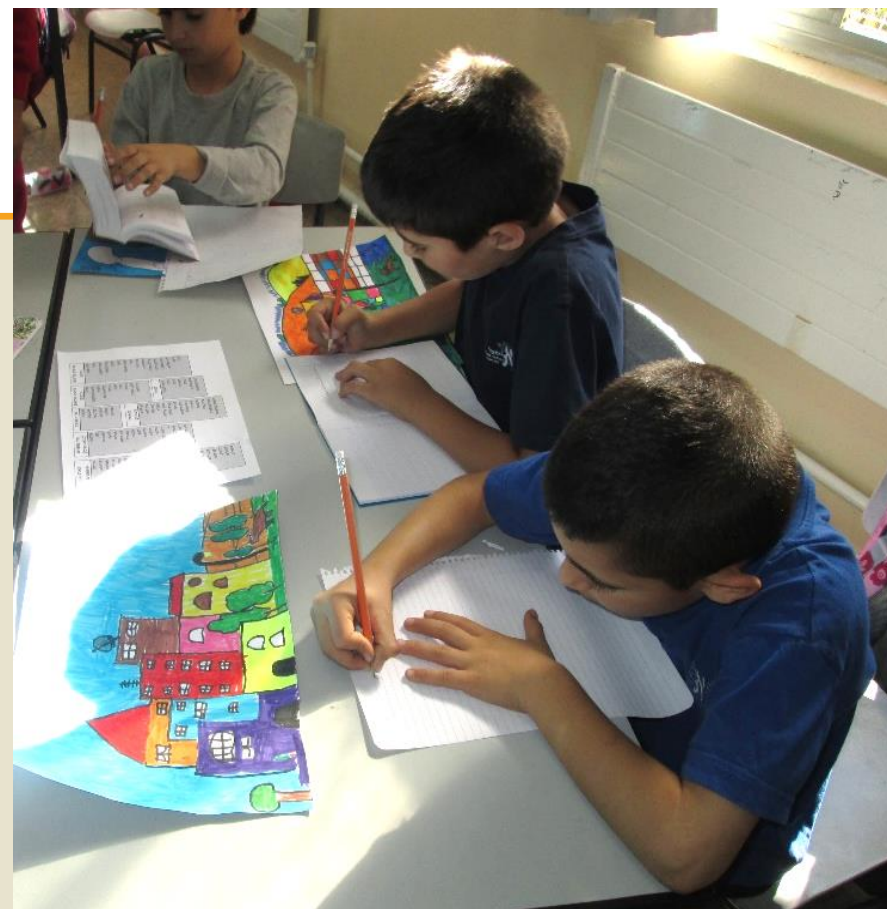
שלב 11

ברור מושגים והרחבת אוצר מילים

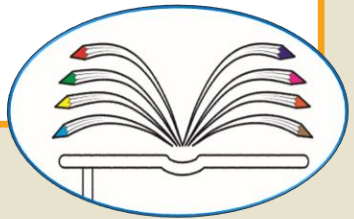

ברור מושגים על ידי יצירה בציור

ברור מושגים

על ידי יצירה בציור

תוספות מעמוד 65
למחזור:

מקום ציבורי = בית ספר, רחוב, בית כנסת

ומתנס מקום ציבורי = מוסד חברה אנשים

למחזור:

מקום פרטי = בית, מכונית

מקום פרטי = שוק לפני עסק

מרכיב אחד מהמקום

המבנה בצורה של ויזואליזציה:

מקום פרטי	מקום ציבורי
בית	בית
חניה	בית
מכונית	בית
בית	בית

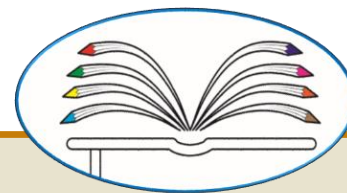
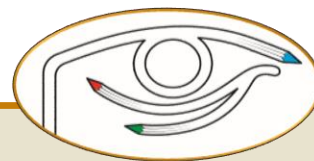
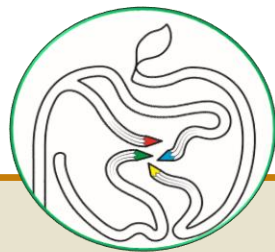
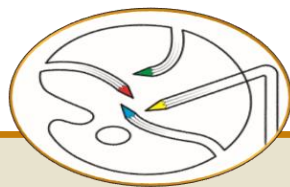
פרטי	ציבורי
1. ציבורי	1. חלוקה
2. פרטי	2. חלוקה
3. פרטי	3. חלוקה
4. פרטי מאונך	

שלב 12

הכללה

וניסוח הגדרה

מהי שכוונה?

מהי שכונה?

שלב א': הכללה וניסוח הגדרה - על פי הידע שנרכש מתהליך הלמידה.
שלב ב': חיפוש ההגדרה במילון
שלב ג': השוואה בין ההגדרה במילון לניסוח האישי.
שלב ד': ניסוח הגדרה המשלבת בין שניהם.

מה שכונה?
שכונה היא מקום מאוכלוס
שכנה היא רחוק, טעיר
והיא מכללת זמנבול
בשכונה יש סחר, זמנבול, רחובות,
אדם, משקם, פנת, הנצמכ וצוף.

מהי שכונה?
שכונה היא מקום מאוכלוס
אדם ובעלי חיים, כשכונה
יש בהם חיים, חוסות, ציבוריות
ציבורית, מסחר, אנו ששונים, מקומות
שכונה היא רחוק, טעיר
והיא מכללת זמנבול

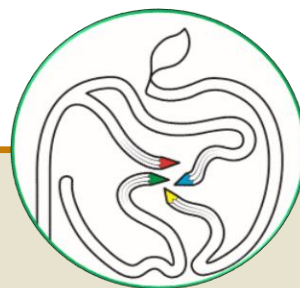
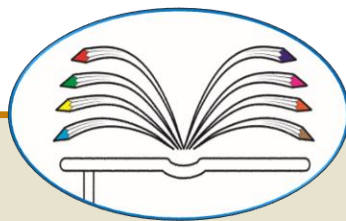
מהי שכונה?

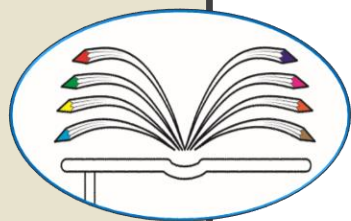
דוגמאות
להגדרות של
הילדים, על
סמך הידע
הנרכש -
לפני העיון
בהגדרה
שבמילון

שלב 13

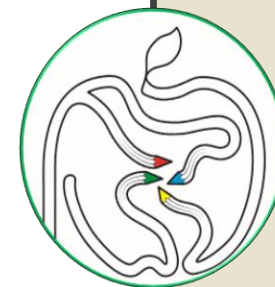
טיעון וכתיבת המלצה

למה כדאי לבקר בשכונת גילה?

כתיבת המלצה: טענה + נימוק + מסקנה

למה כדאי לבקר בשכונת גילה?

משפט שיווקי כמסקנה:

- אם תתבוננו – תדעו מה יש לגילה להציע!
- אם תגיעו – תבינו!
- לא כדאי לכם לפספס ביקור בגילה!
- ביקור בגילה הוא חוויה נפלאה ומיוחדת.
- אם תבחרו לבקר בגילה – בטוח שתהנו!

שילוב תאור, הסבר, נימוק

בשכונת גילה.....
.....
.....

כל זאת תגלו אם תבקרו
בשכונת גילה.

תחיליות משפט להמלצה כטענה:

- כדאי לכם לבקר בשכונת גילה
כי....
- מפני ש....
- אם תבחרו בשכונת גילה
תגלו ש.....

בבאנו עכס לקבוא עגילה כי

יש נוף יפה עם בתיים ונמחיה

יש בתי מלון ואני לעלועים

עמלן אן לנהיירל

ולבתיים צורה מיוחדת בשל

ואס לעלונות יש צורה צינול

קלל וואקום אור מוכקל

ישקד ויש לשם יורק שלל

הר חומה

המלצה עם שכונת ~~שאלה~~ למתחבא לבקר בה

כבא זבקר בשכונת לור חומה

באל שיש בה ~~צמחים~~ ועצים והאור נקי

יש ~~מאש~~ הרבה ~~אני~~ ~~ששועים~~

ליד ב בית ~~אחיה~~

יש אנשים טובים בעל שיה

סומכים תמיד יחד עם השל

בהר ~~חומה~~ יש בתי דירקס ~~הים~~

בינינו

נעים שם משום ששומעים

שם קוואת של ילדים צוחקים

יש שם אפילו מרפסות בצורת

קשת, עיגול, משכנים

עם בואת תלכו את תבקר

ים זבקר - בטח תהנו

מצגת זו הוכנה עבור
אגף א' לפיתוח פדגוגי, המזכירות הפדגוגית
חינוך לחשיבה בדרך החקר
משרד החינוך

דפנה גוטמן
מדריכה ומרצה בחינוך לחשיבה

עזרה בתעוד, איסוף ועיבוד החומרים: סופי לייקו

2019

daphnag@mitveh.org.il

טל. 050-7563385

